

Latvijas un globālās tautsaimniecības attīstība; jaunākās prognozes

Mārtiņš Kazāks, Uldis Rutkaste

2024. gada 27. martā

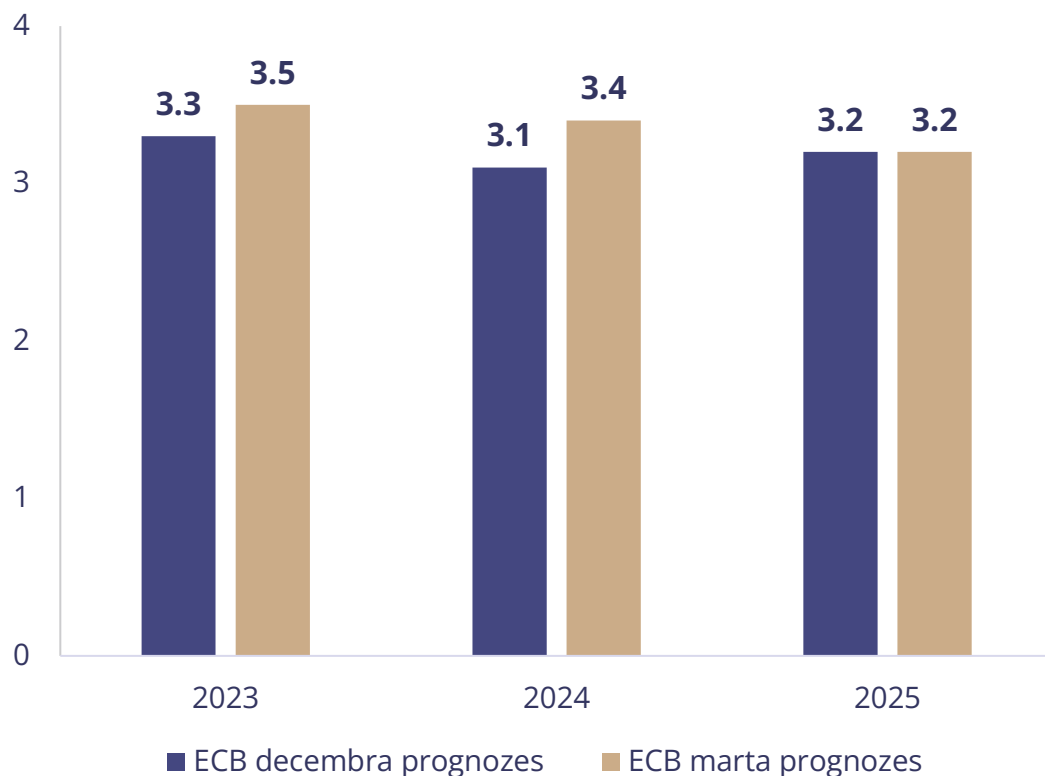
Avots: Pixabay.com

Eiropā un pasaulē

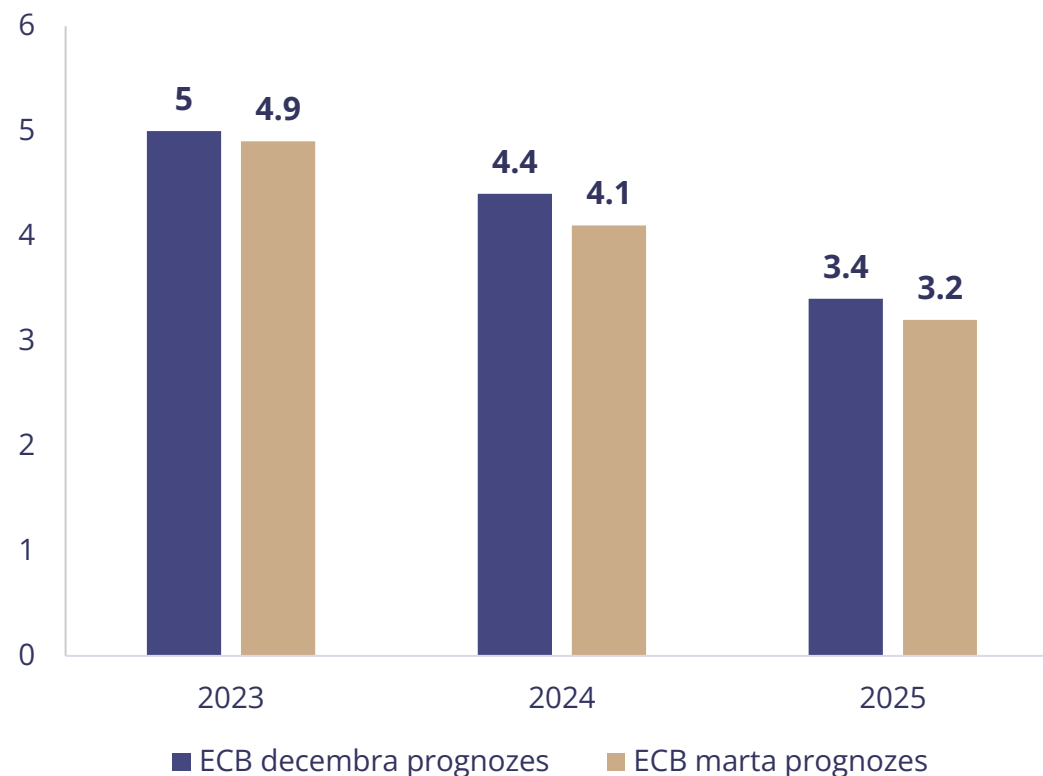

Pasaules IKP: izaugsme samērā vārga; Pasaules inflācija: samazinās, bet joprojām samērā augsta

Pasaules izaugsmes prognozes (IKP, %, g/g)

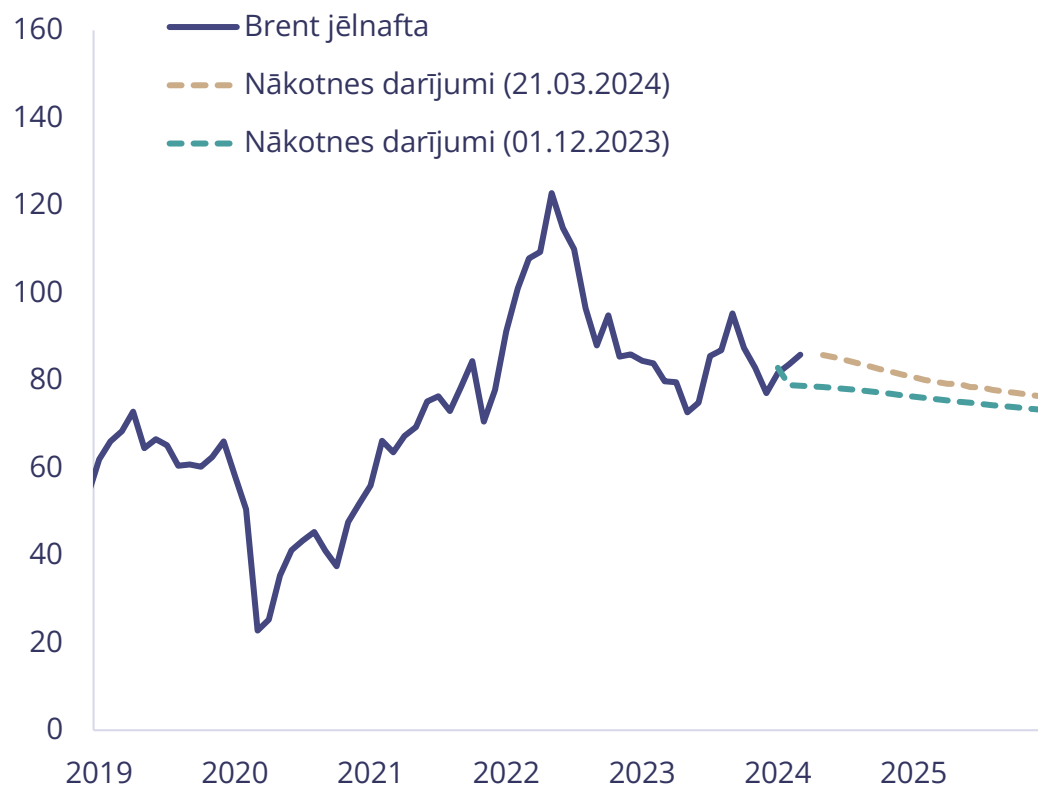

Pasaules inflācijas prognozes (% g/g)

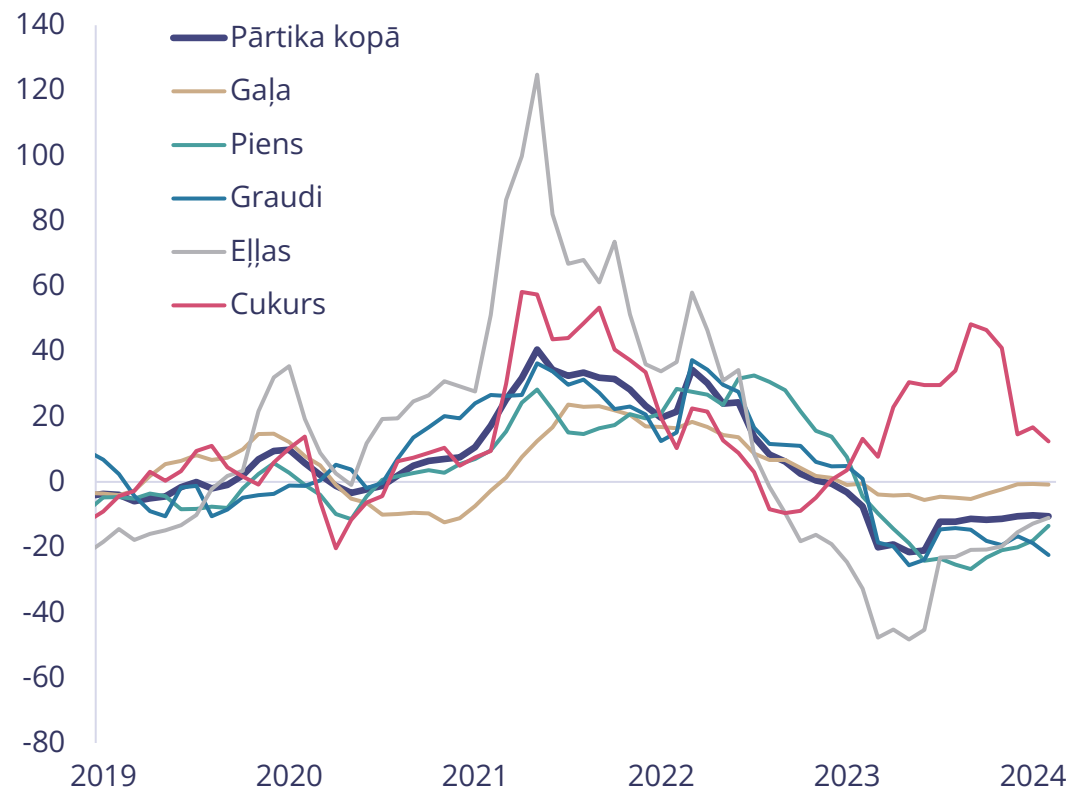

Pārtikas cenas turpina samazināties; naftas ieguves ierobežošana rada augšupvērstu spiedienu uz naftas produktu cenām

Naftas cenas (ASV dolāri/barelu)

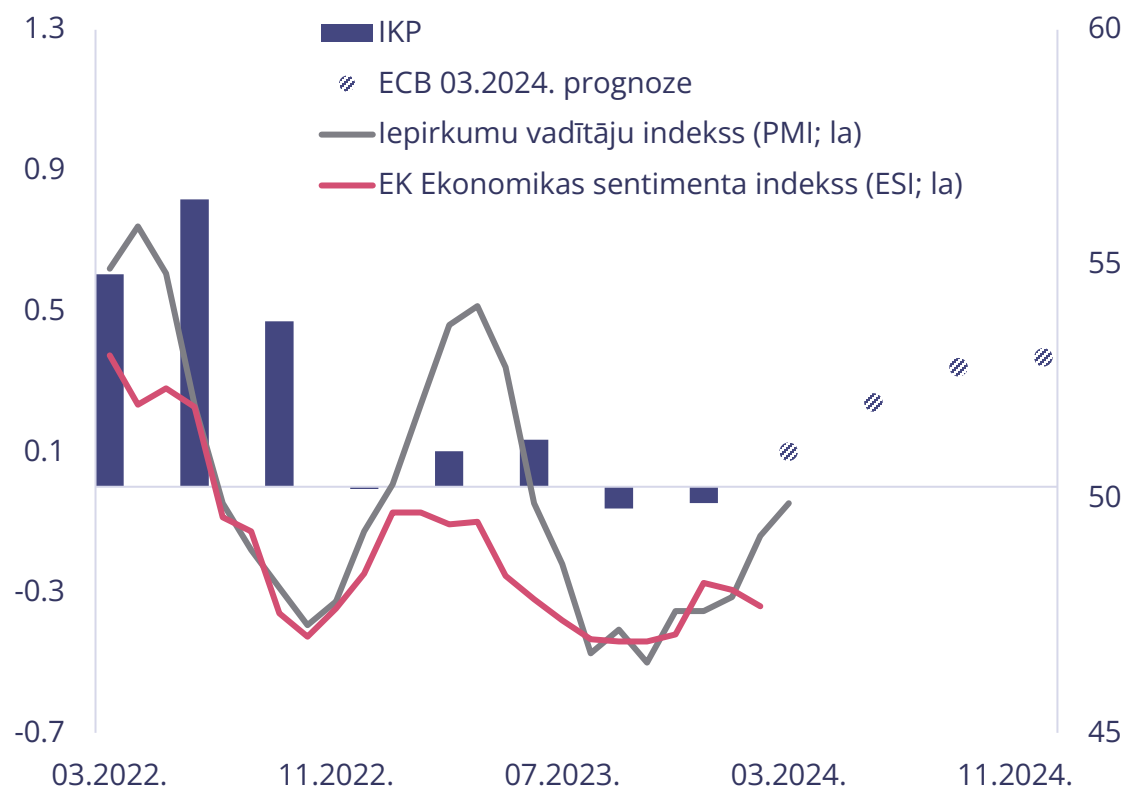

Pasaules pārtikas cenas (% g/g)

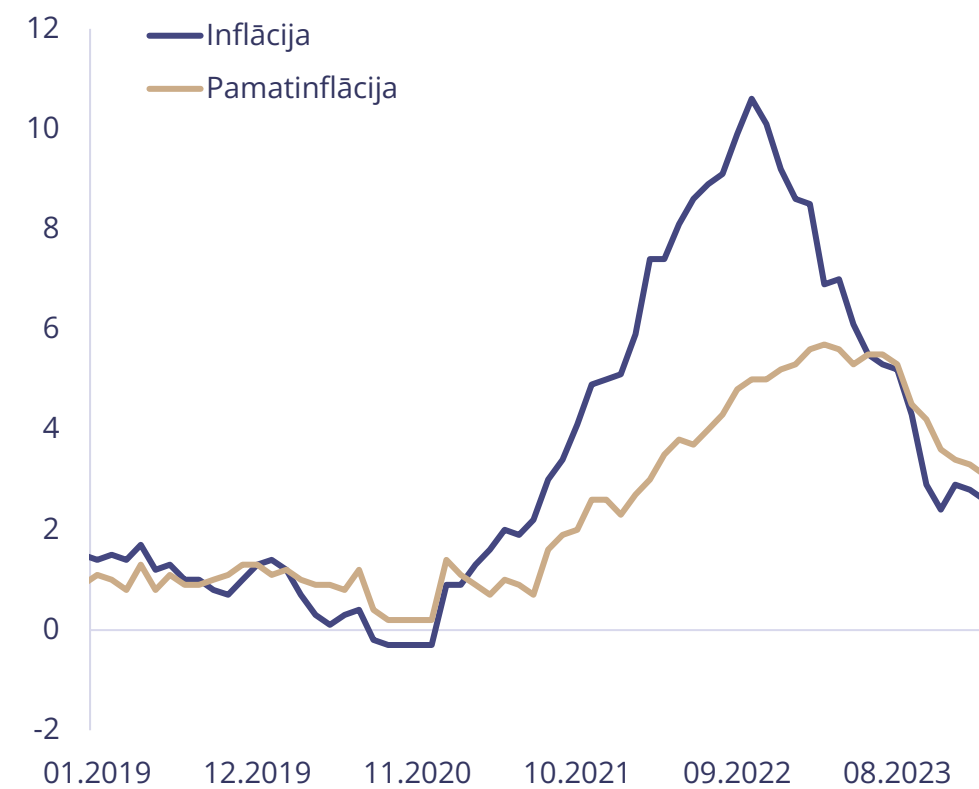

Eirozona: nākamajos ceturkšņos gaidāma pakāpeniska IKP izaugsme; inflācija turpina tuvoties 2% mērķim

Eirozonas IKP (c/c; %) un noskaņojuma (punkti) rādītāji

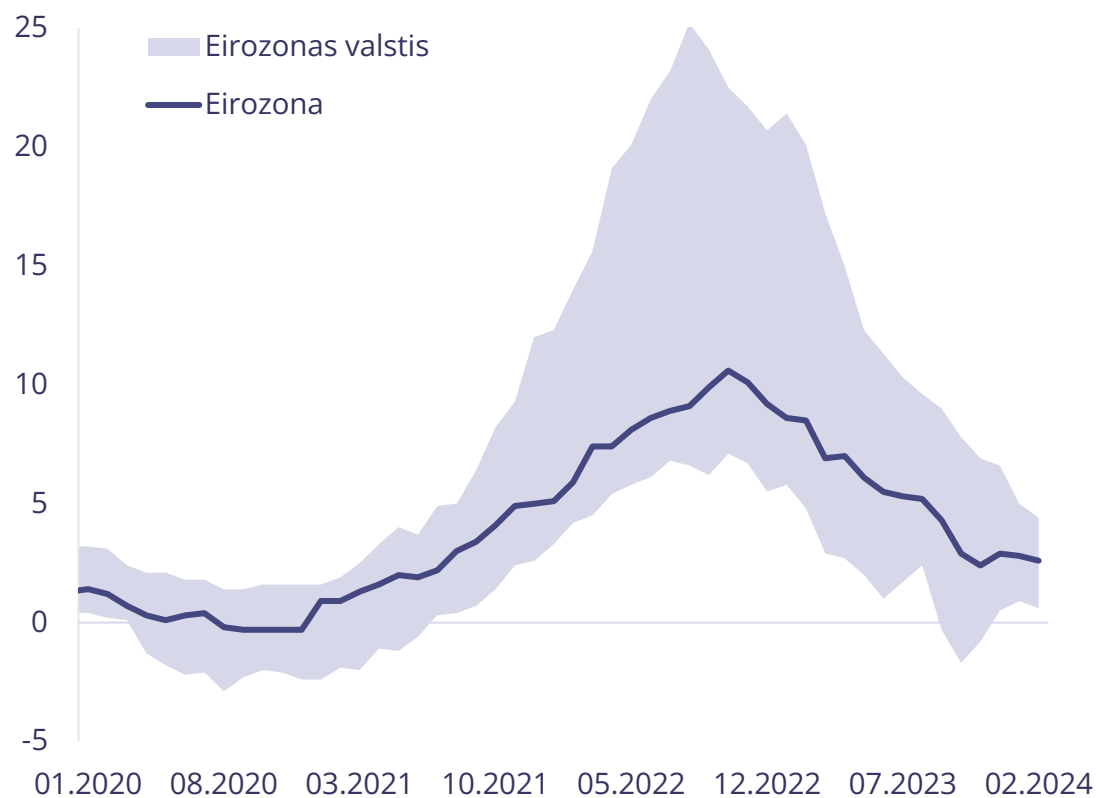

Inflācija un pamatinflācija eirozonā (g/g, %)

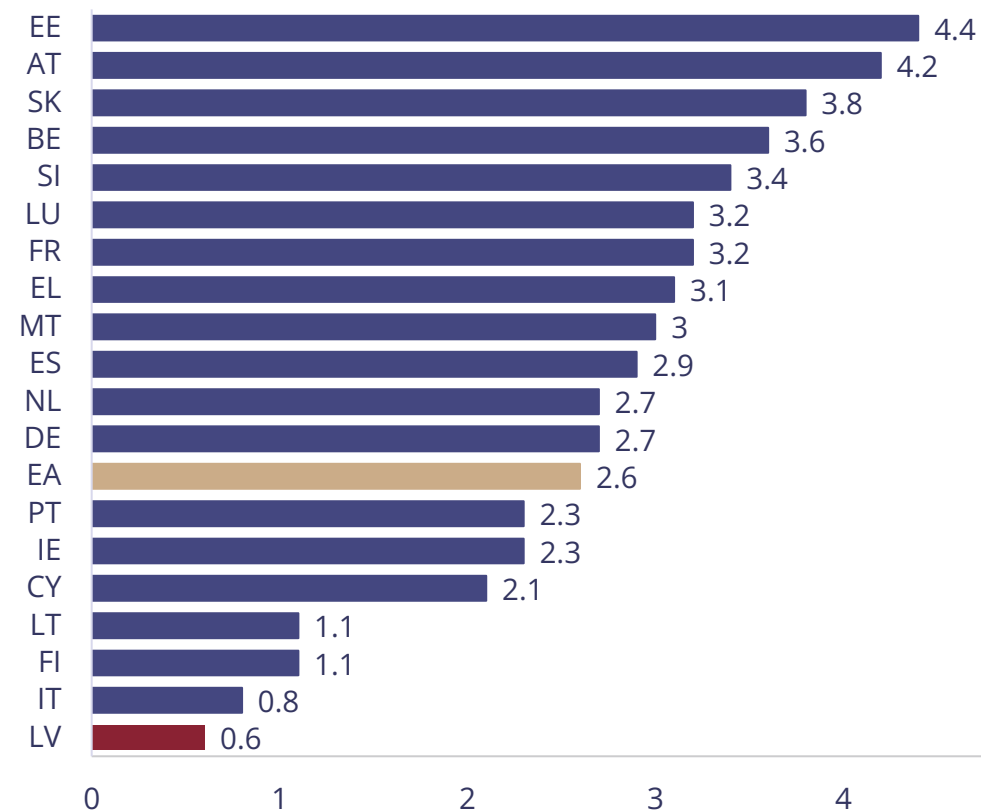

Eirozona: sarūk inflācijas izkliede dalībvalstu starpā; Latvijā zemākā inflācija eirozonā

Gada inflācija eirozonā (%)

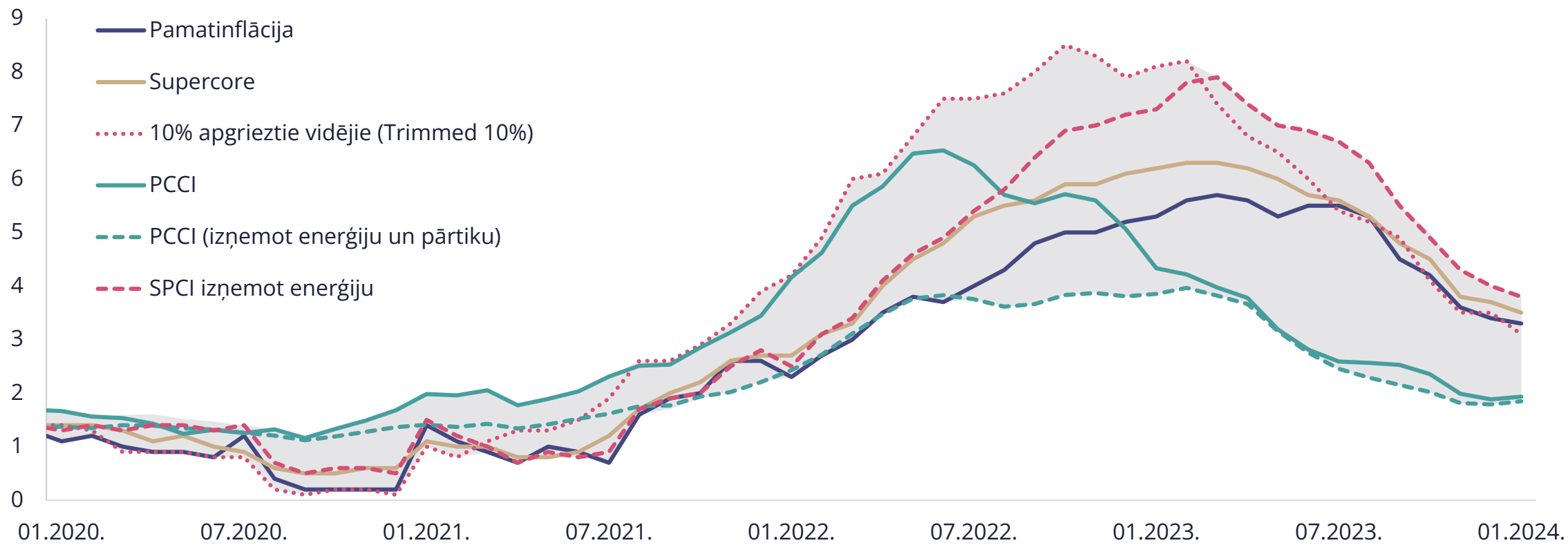

Inflācija eirozonā pa valstīm februārī (g/g, %)

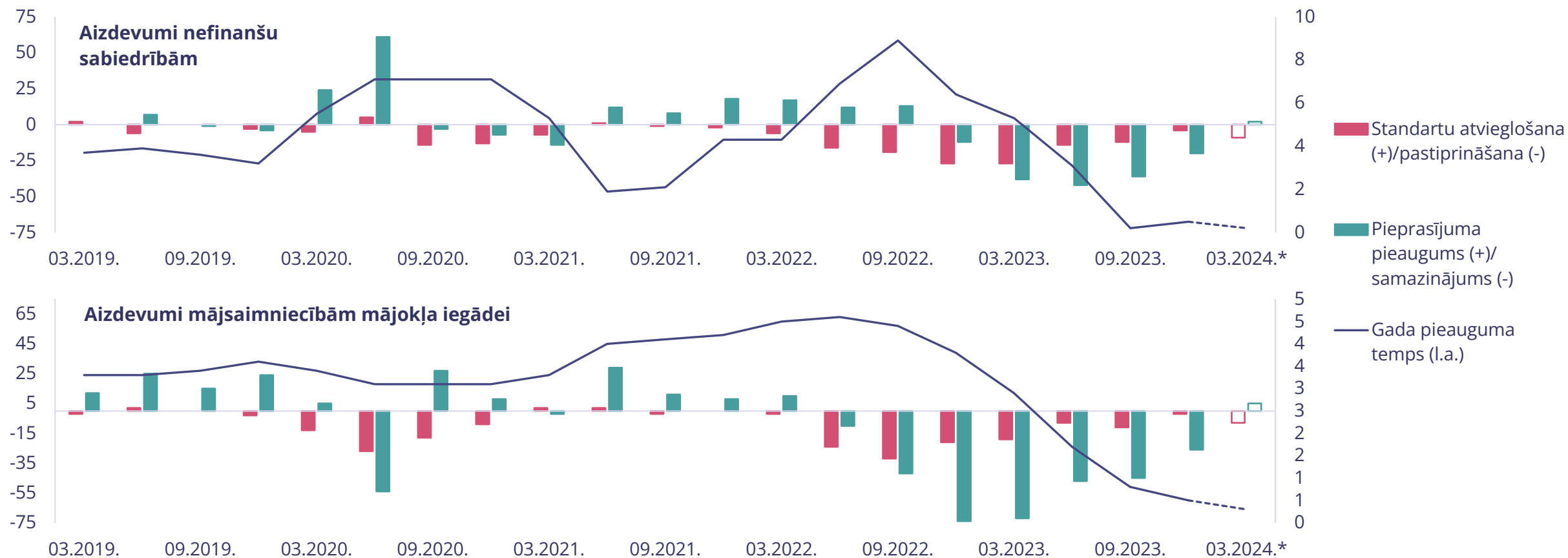
Eirozona: ierobežojoša monetārā politika sekmē inflācijas samazināšanos

Pamatinflācijas rādītāji (% , g/g)

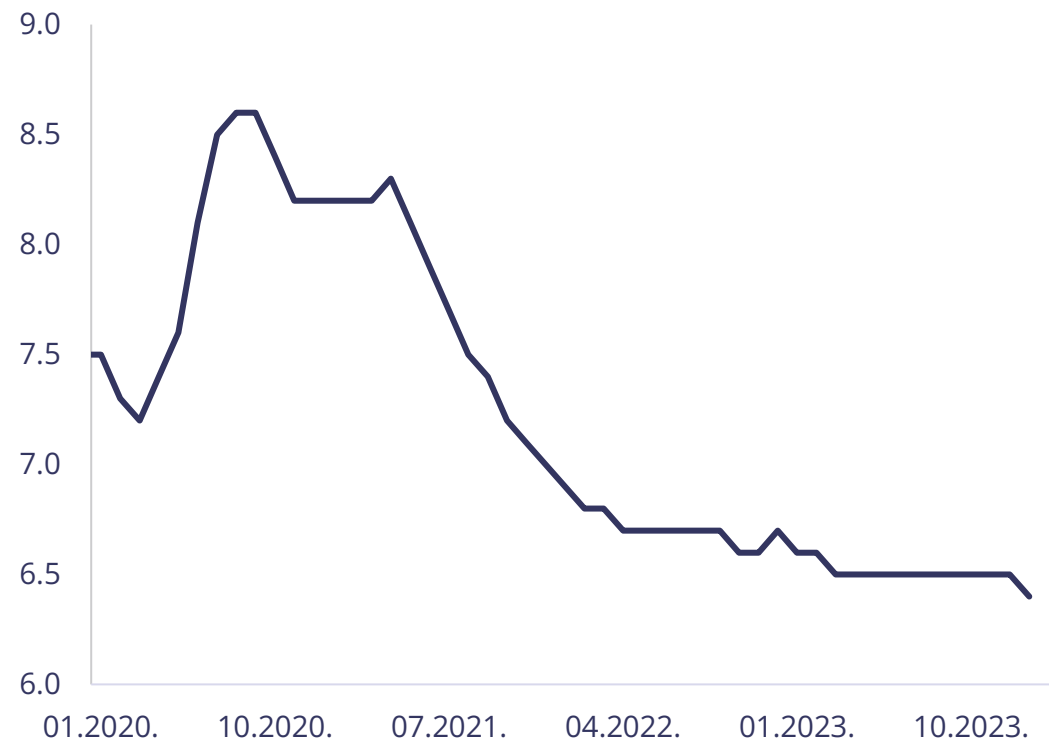
Eirozona: izsniegto kredītu portfelis stagnē, taču bankas sagaida augstāku pieprasījumu pēc kredītiem

Kredītu standartu un pieprasījuma pēc aizdevumiem pārmaiņas (neto banku skaits, %) salīdzinājumā ar aizdevumu atlikuma pieauguma tempu (% , g/g)**

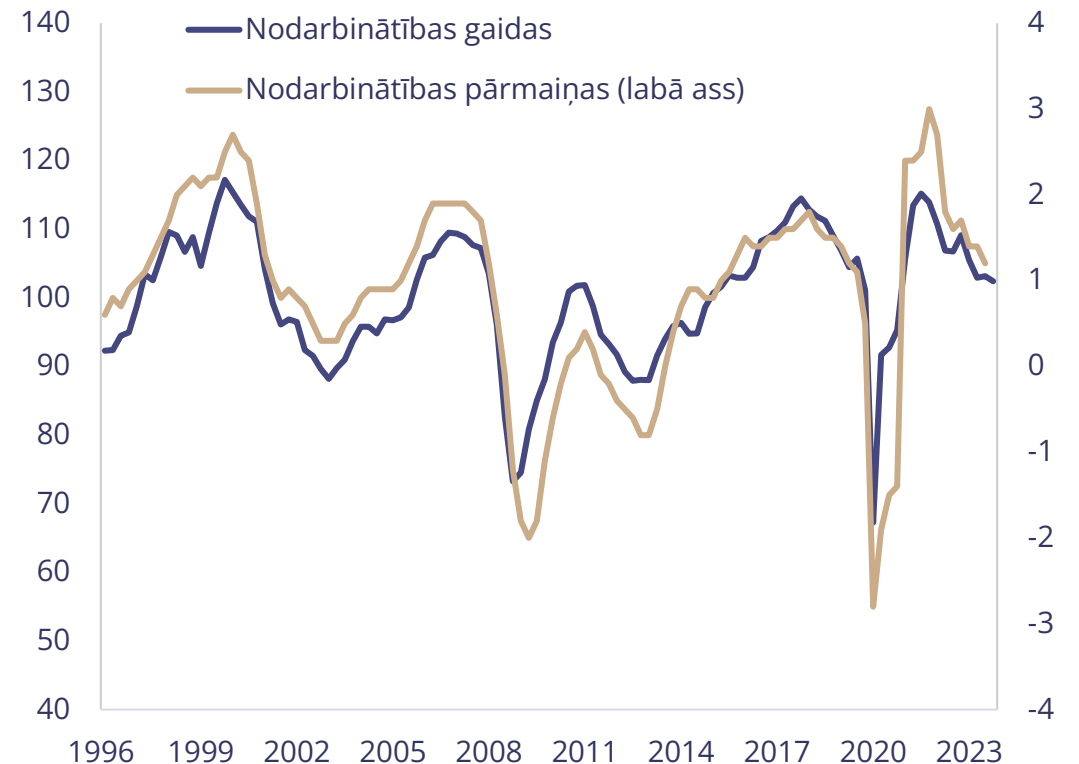

Eirozona: joprojām spēcīgs darba tirgus uztur spiedienu uz algām

Bezdarba līmenis eirozonā (% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem)

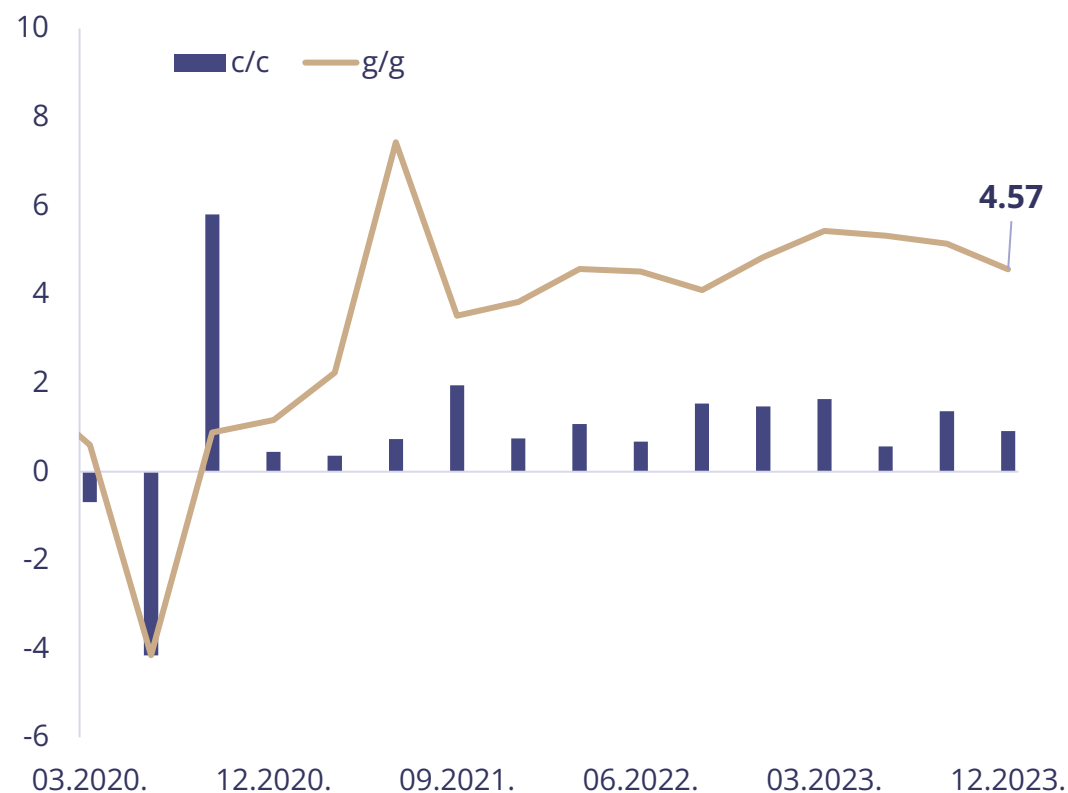

Nodarbinātības gaidas (EK aptauju dati) un nodarbinātības gada pārmaiņas (% , g/g)

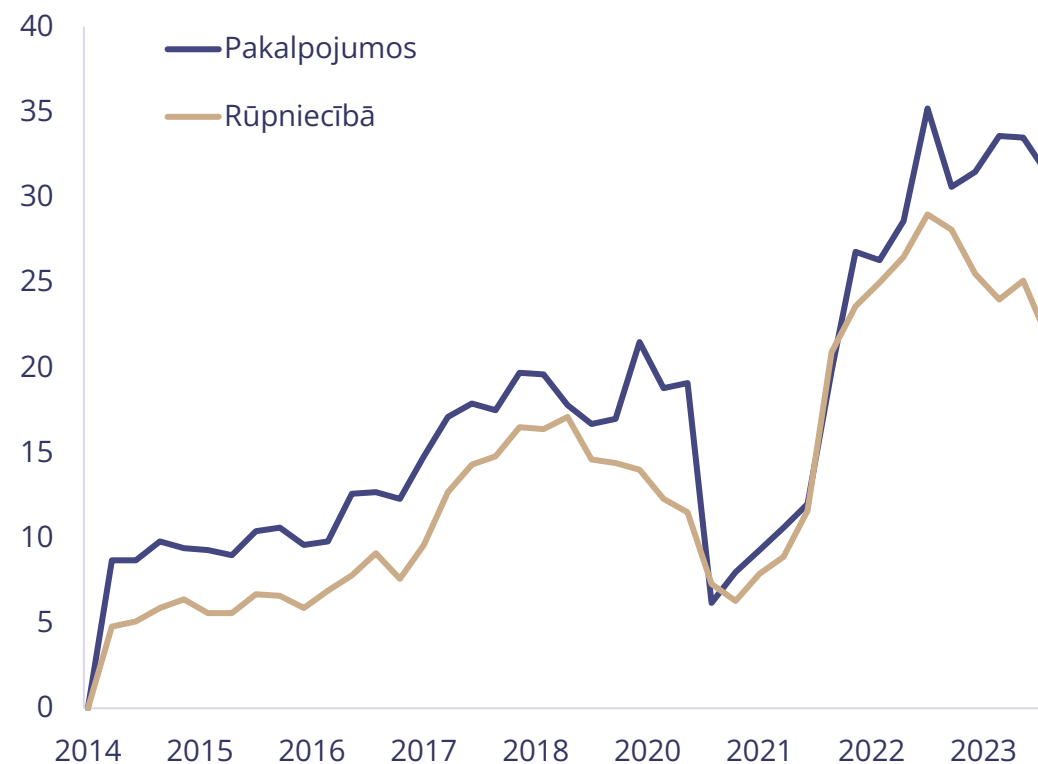

Eirozona: algu pieauguma temps sācis samazināties, uzņēmumu aptaujas norāda uz turpmāku normalizāciju

Darba samaksa uz vienu darbinieku eirozonā (%)

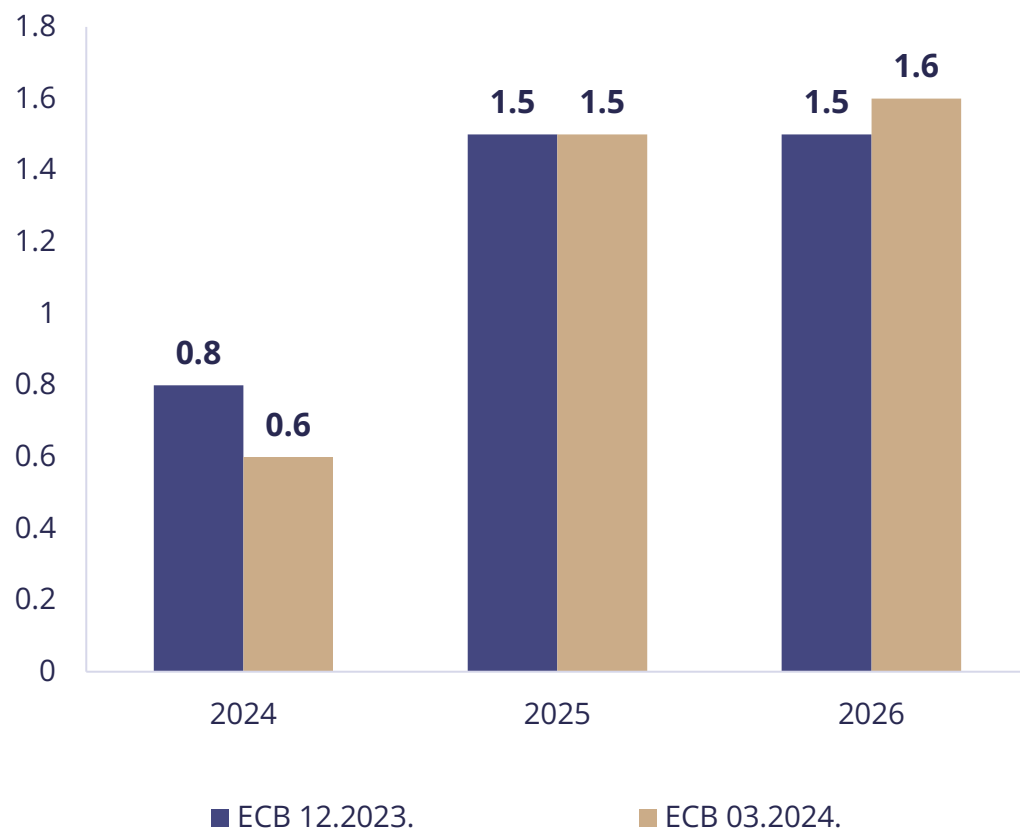

Uzņēmumu īpatsvars, kas uzskata darbaspēku par darbību ierobežojošu faktoru (% no atbildēm)

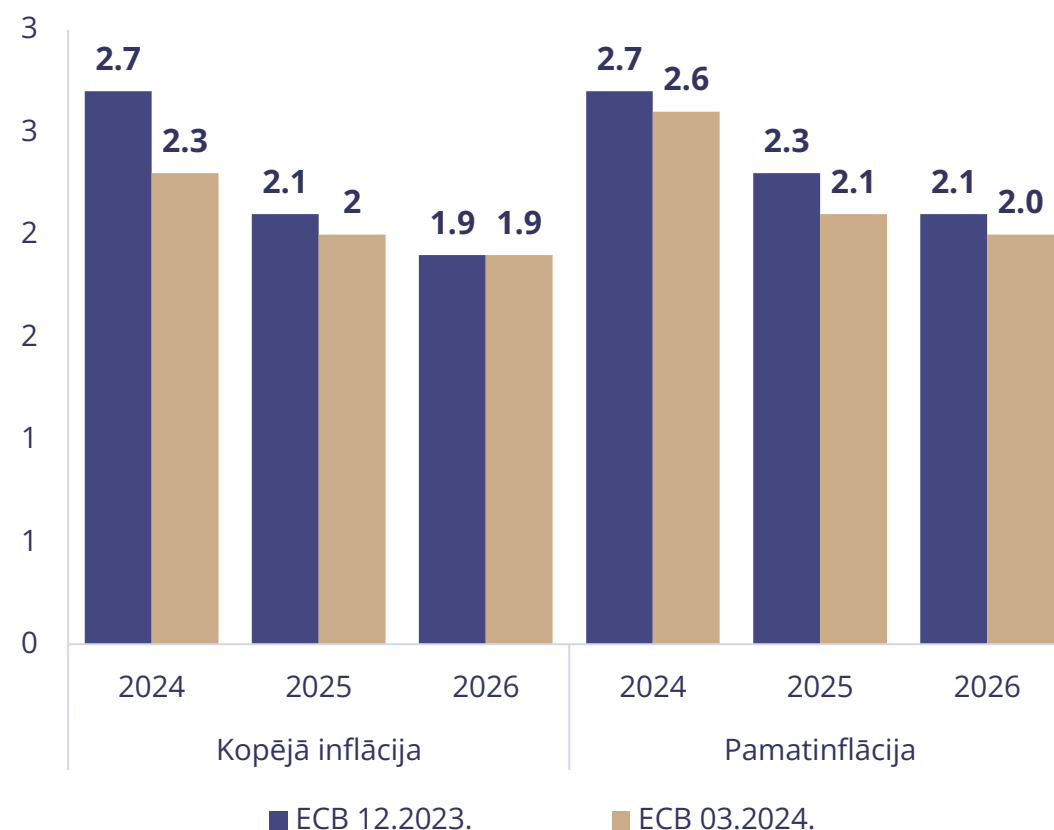

Eirozona: uz lēnākas izaugsmes fona inflācija ātrāk atgriežas pie mērķa līmeņa

Eirozonas IKP prognozes (g/g; %)

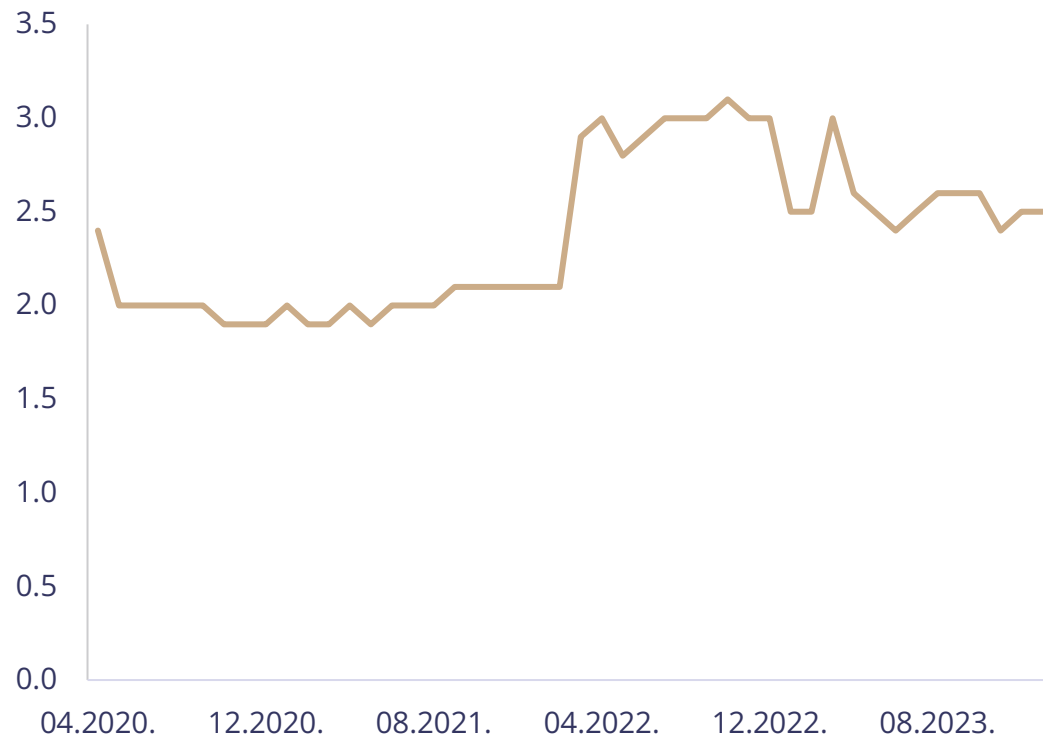

Eirozonas inflācijas prognozes (g/g; %)

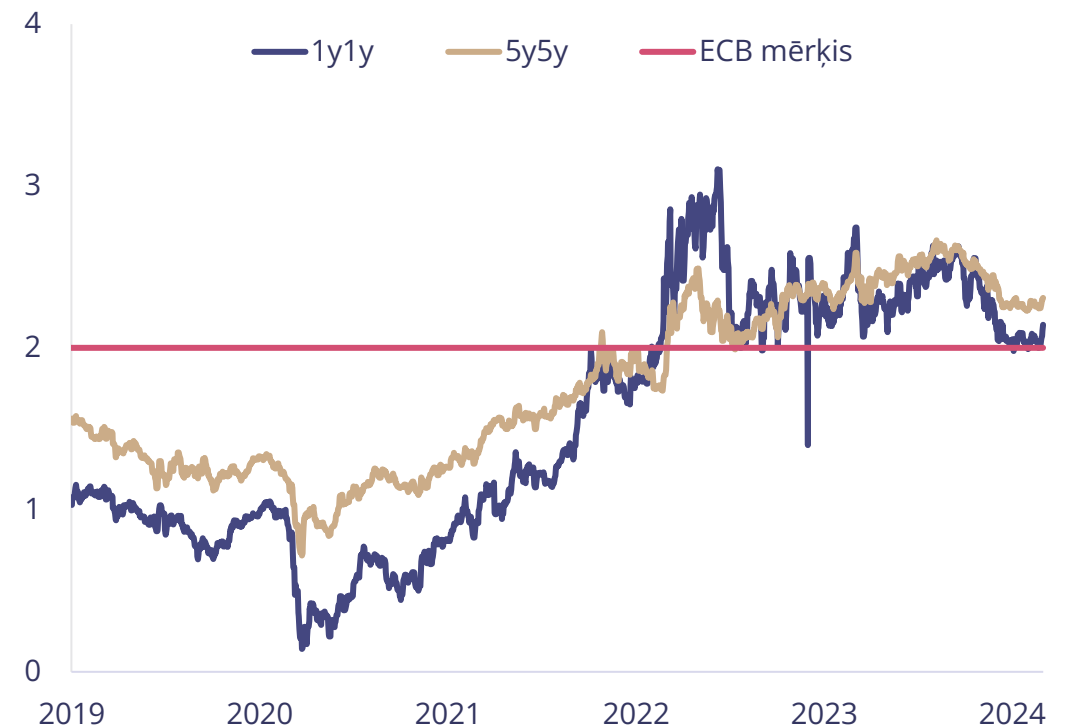

Inflācijas gaidas pēdējo mēnešu laikā pakāpušās, tomēr turpina būt tuvu mērķa līmenim

Patērētāju gaidas par inflāciju pēc 3 gadiem
(ECB aptauju dati; %, g/g)

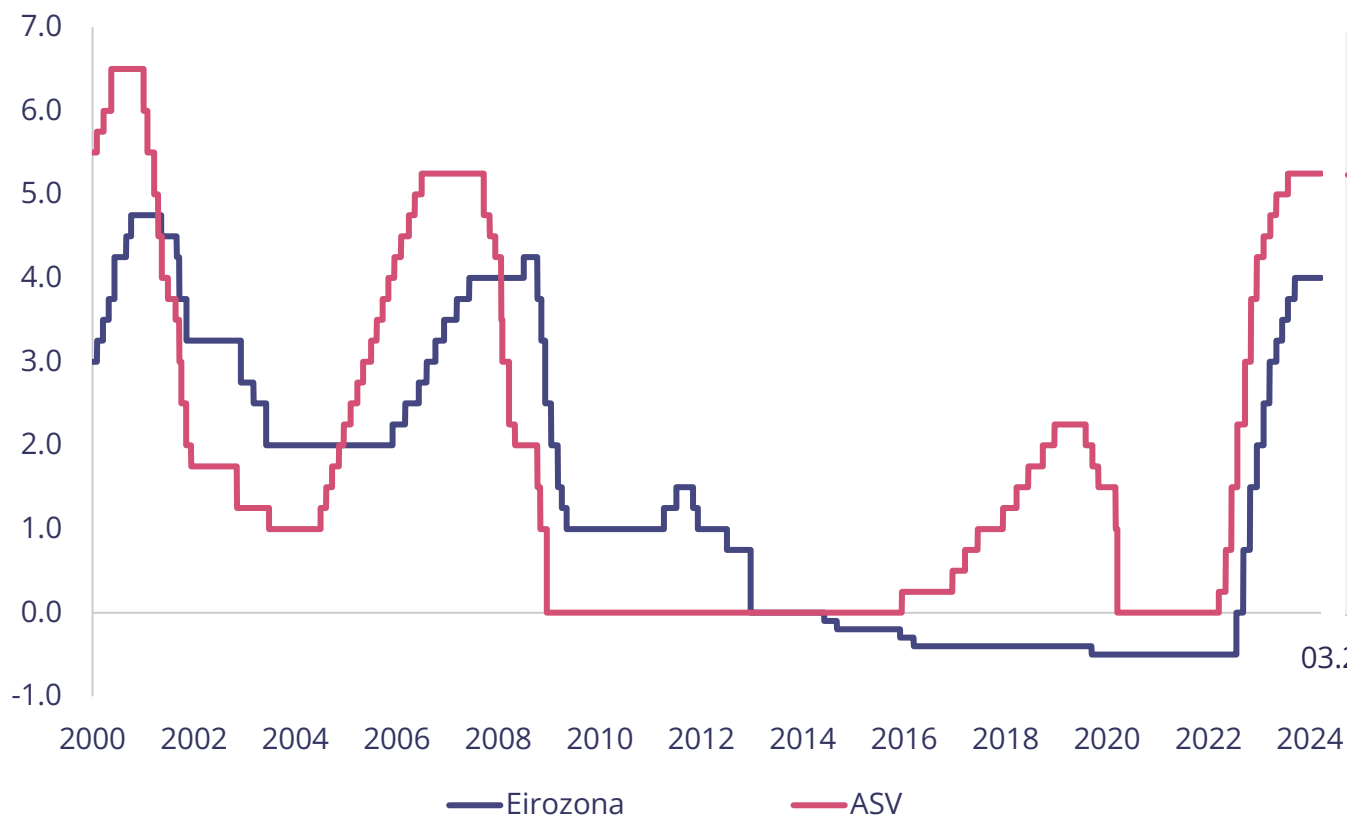

Inflācijas gaidas, atvasinātas no finanšu instrumentiem
(%, g/g)

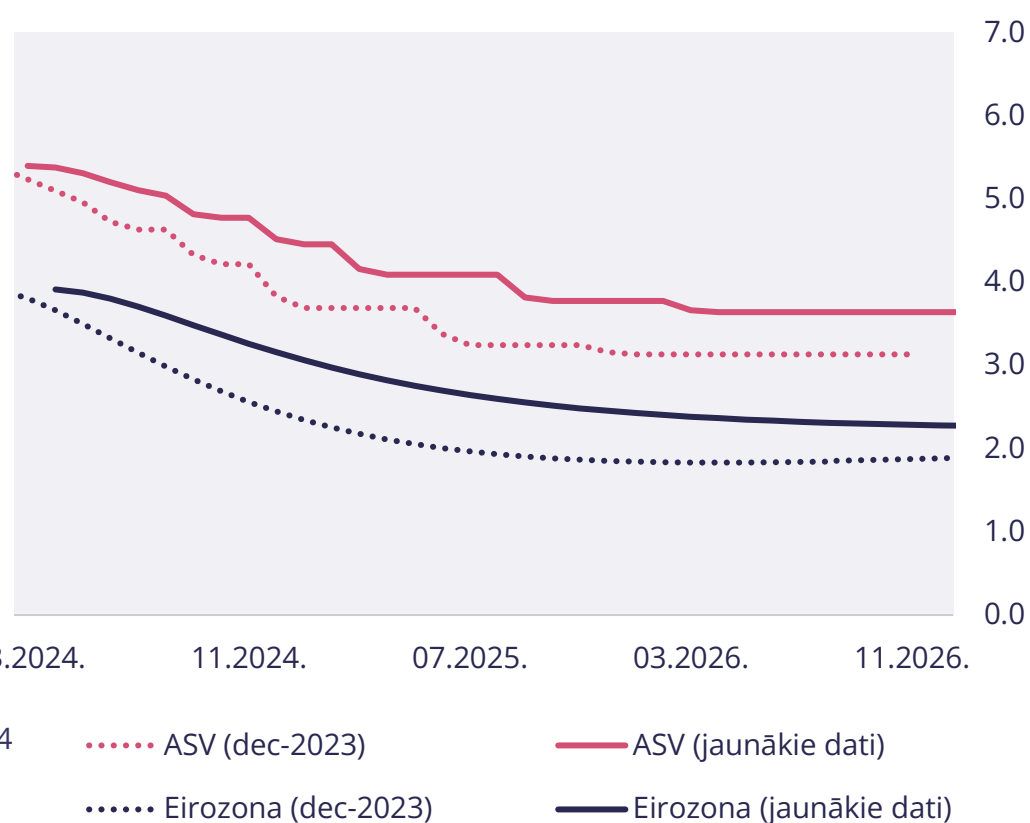

Centrālo banku galvenās politikas likmes saskaņā ar tirgus gaidām ir sasniegušas savu augstāko punktu

Centrālo banku galvenās politikas likmes (%)

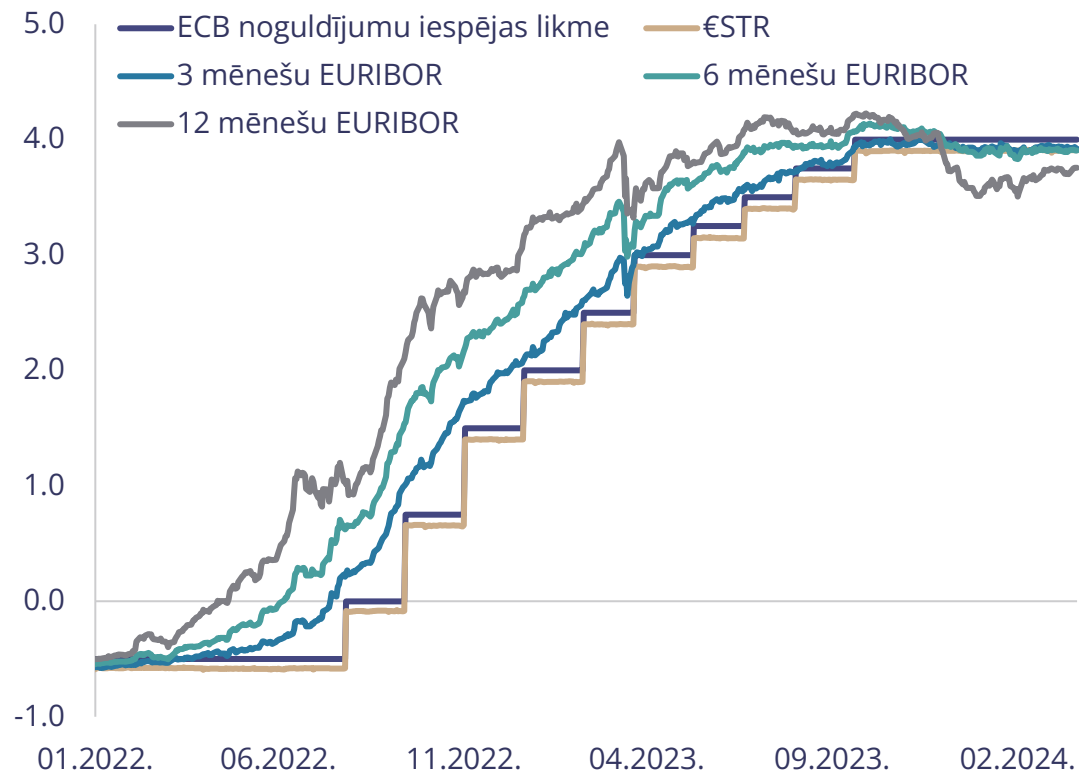

Naudas tirgus instrumentos iecenotās politikas likmes nākotnē (%)

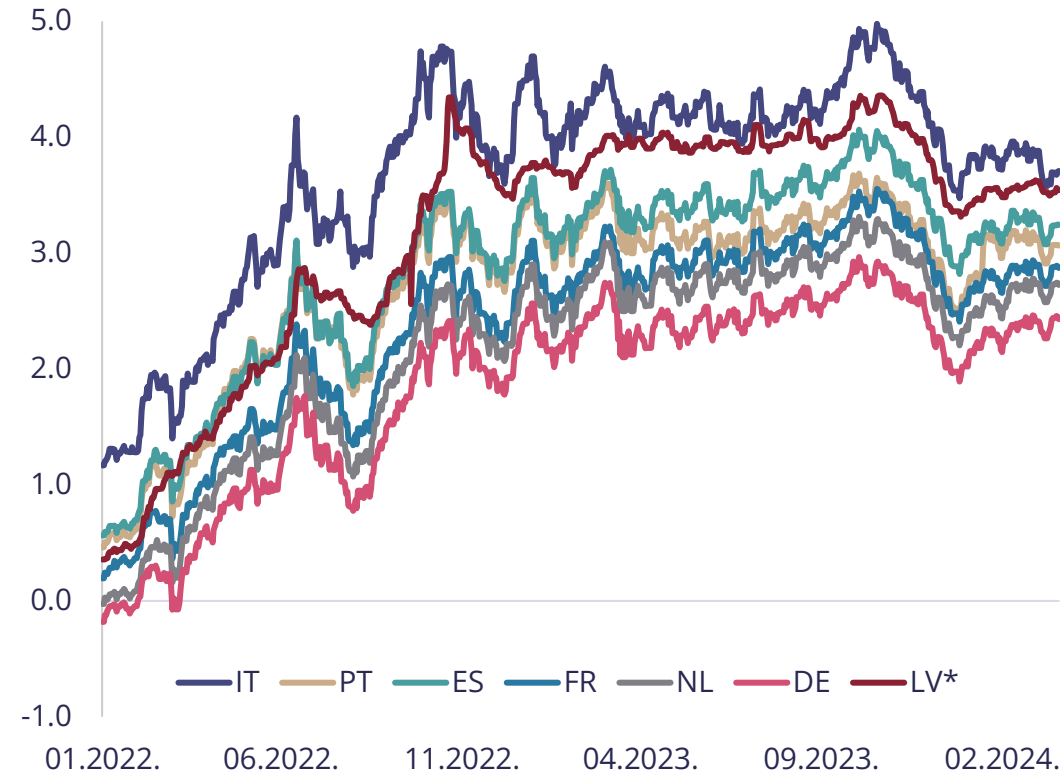

Naudas tirgus likmes jau sākušas samazināties, arī eirozonas valstu valdību obligāciju peļņas likmes samazinājušās

Eiro naudas tirgus likmes un ECB noguldījumu iespējas likme (%)

Eirozonas valstu valdību 10 gadu obligāciju ienesīguma likmes (%)

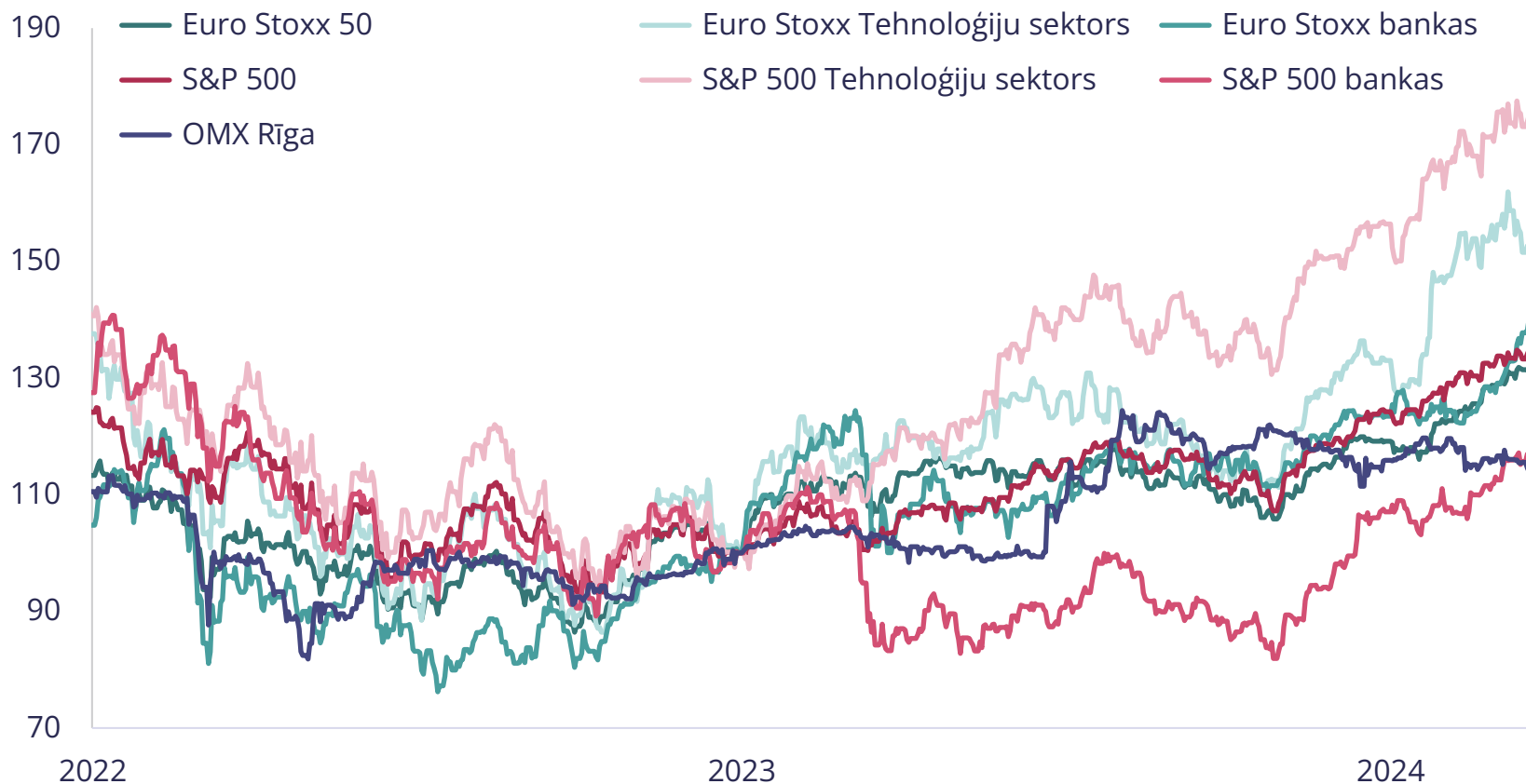

Avots: Bloomberg; Latvijas Bankas aprēķini.

* Aprēķinātā likme, izmantojot Nelson-Siegel-Svensson modeli

Akciju tirgus indeksu pieaugumi sasniedz divciparu skaitļus, izrāviens tehnoloģiju sektorā

Atsevišķu akciju tirgu indeksi (01.01.2023 = 100)

Izmaiņas 2024. g. 20. martā pret 2023. g. 15. decembra (%)

Euro Stoxx bankas +13.6

S&P 500 Tehnoloģiju sektors +13.6

S&P 500 bankas +12.2

Euro Stoxx Tehnoloģiju sektors +11.8

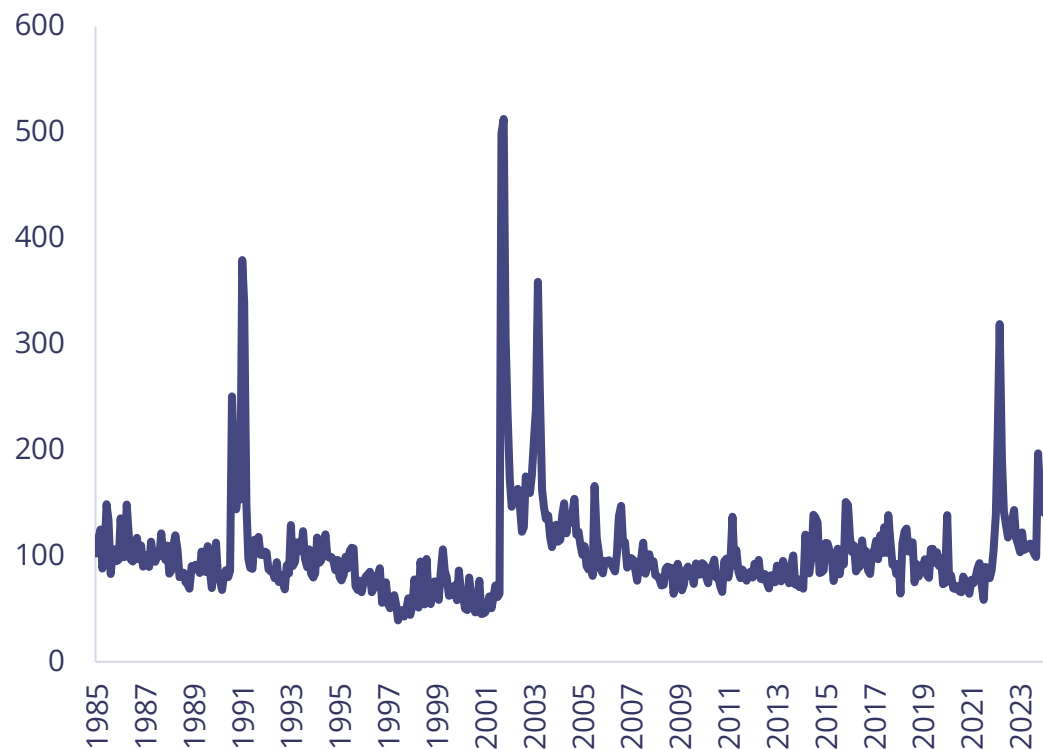
S&P 500 +10.7

Euro Stoxx 50 +9.9

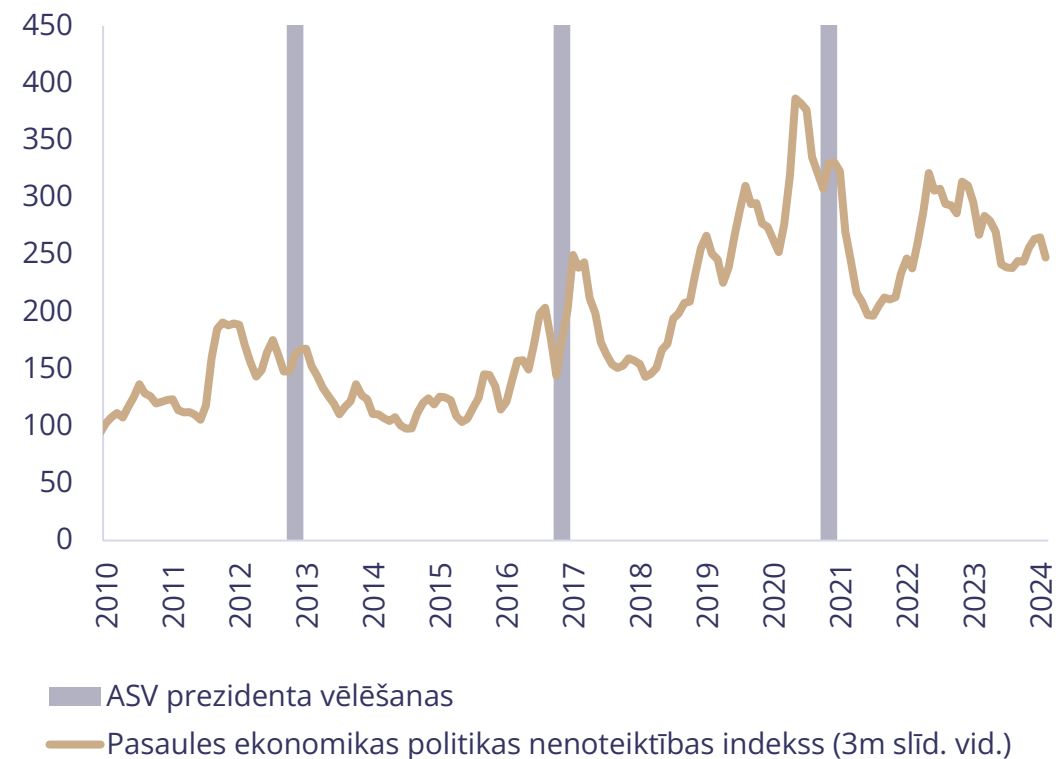
OMX Rīga +3.0

Tomēr nenoteiktība joprojām augsta: ģeopolitika, vēlēšanas utt.

Pasaules ģeopolitisks risks (indekss)

Pasaules ekonomikas politikas nenoteiktība un ASV prezidenta vēlēšanas

Avots: Caldara, Dario and Matteo Iacoviello (2022), "Measuring Geopolitical Risk," American Economic Review, April, 112(4), pp.1194-1225.

Avots: Economic Policy Uncertainty Project; Davis, S., 2016. "An Index of Global Economic Policy Uncertainty," Macroeconomic Review.

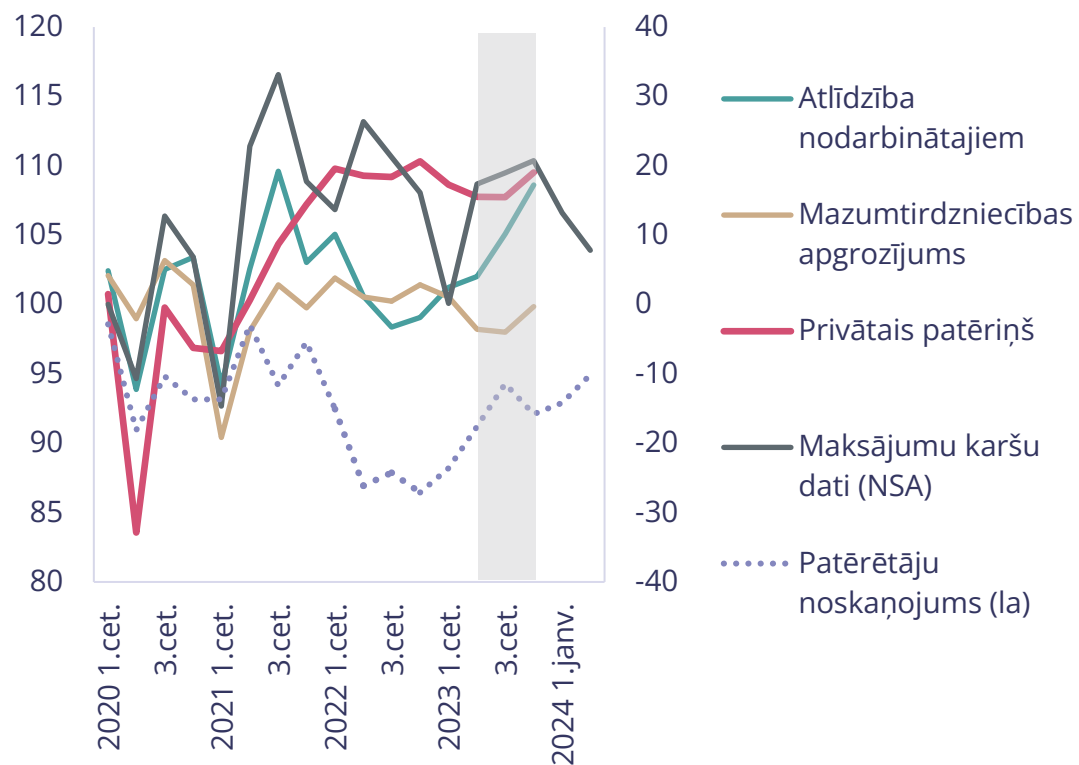
Latvijā

Prognozes sagatavotas, izmantojot līdz 2024. gada 19. martam
(atsevišķiem tehniskajiem pieņēmumiem – līdz 5. martam) pieejamo informāciju.
Grafikos nacionālo kontu dati attēloti atbilstoši tam, kādi tie bija prognožu sagatavošanas laikā.

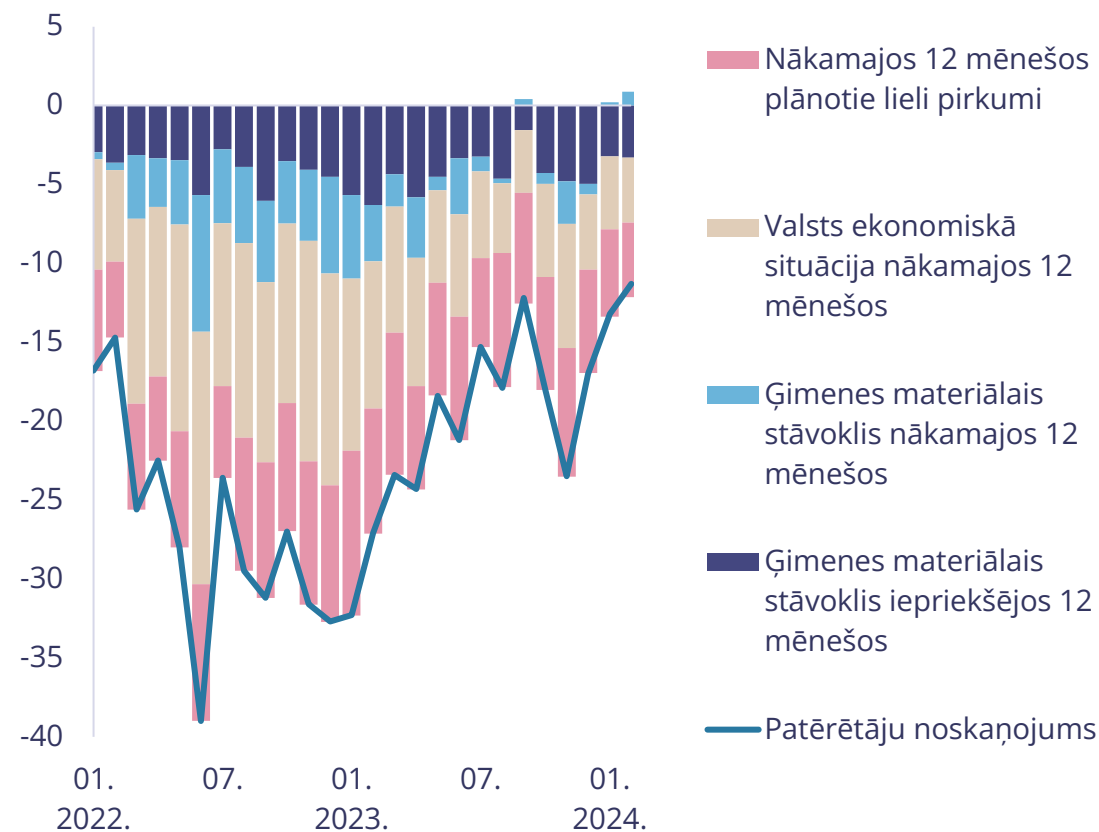

Reālās algas noķērušas patēriņu, bet patērētāju noskaņojums uzlabojas gausi

Patēriņu raksturojošie rādītāji (sal.c.; 2019=100;
noskaņojums – atbilžu saldo pārmaiņas 2019=0)

Patērētāju noskaņojums (atbilžu saldo; pp)

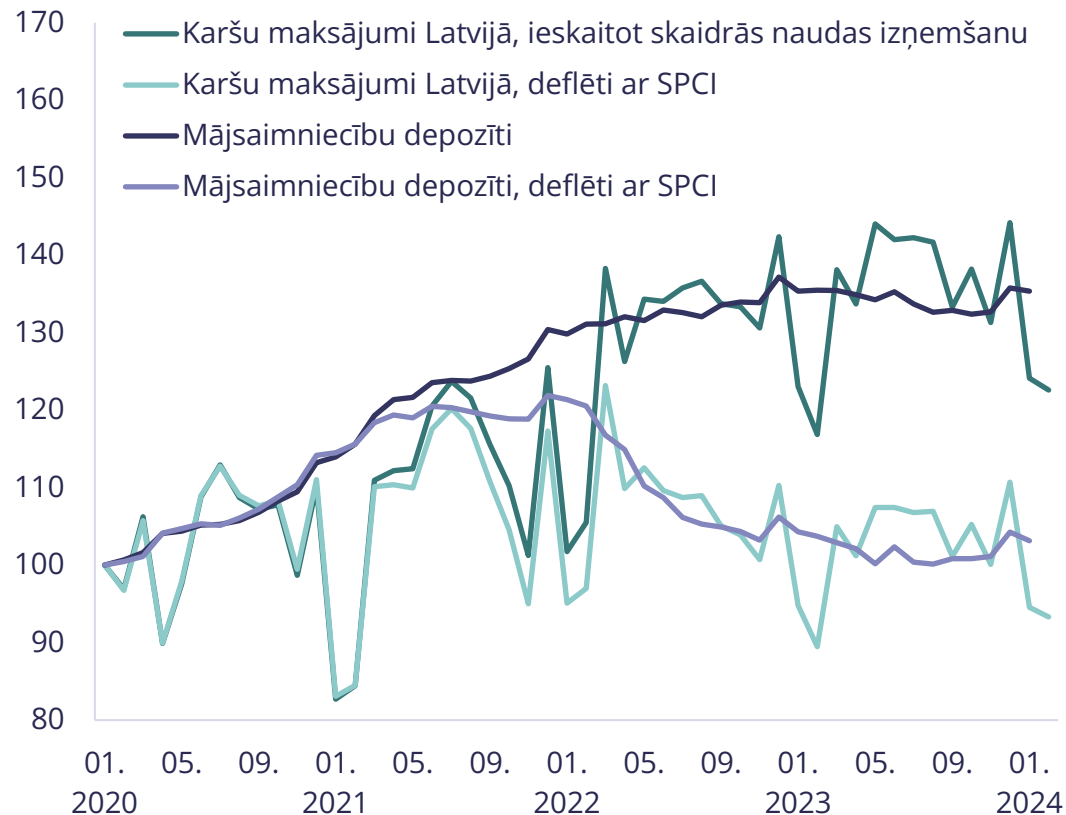

Avots: Eiropas Komisija, Centrālā statistikas pārvalde, Latvijas Bankas aprēķini. Kreisajā attēlā maksājumu karšu dati (Latvijā un ārzemēs, ieskaitot skaidras naudas izņemšanu) un patērētāju noskaņojums mēnešiem – 3 mēnešu slidošais vidējais. Labās puses attēlā noskaņojuma datiem nav rēķināts 3 mēnešu vidējais.

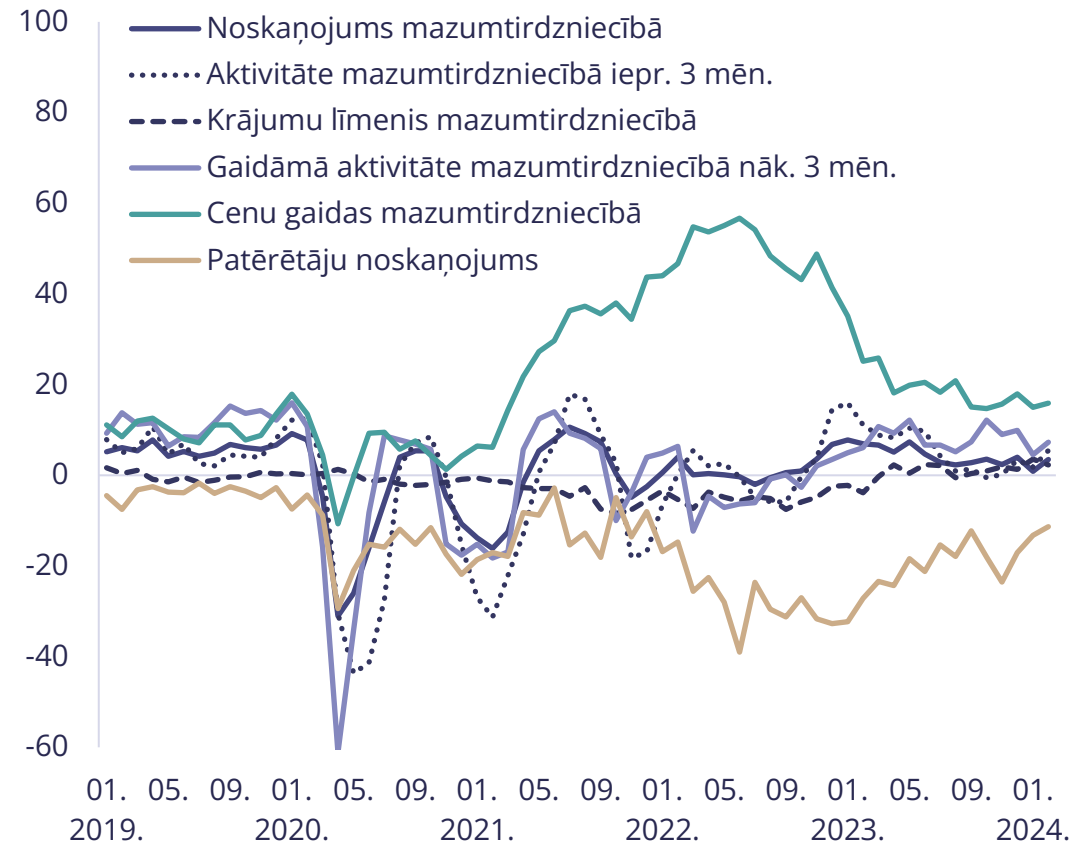
Cenu pieauguma gaidas norimušas; karšu maksājumi rāda, ka patērētāji vēl nestratē ar noturīgu pirkumu palielināšanu

Karšu maksājumi Latvijā

(nominālie un deflēti ar SPCI; n.s.k.; 2020. janv. = 100)

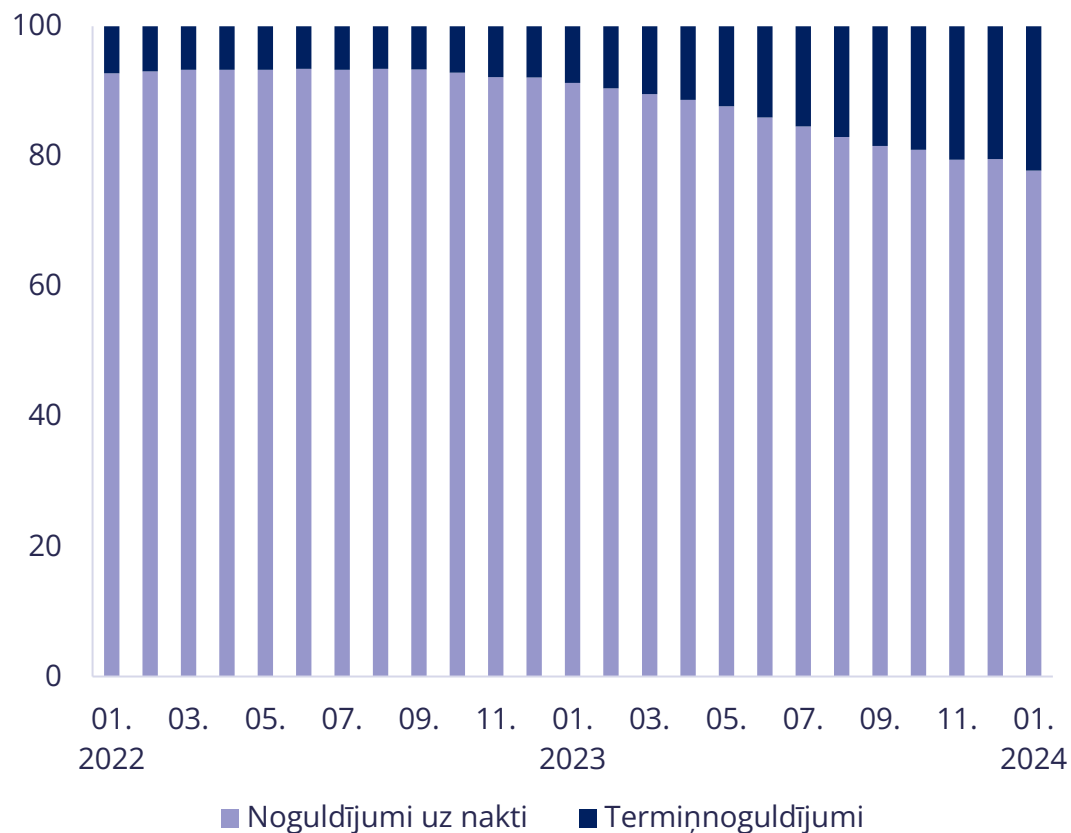

Noskaņojuma rādītāji (atbilžu bilance)

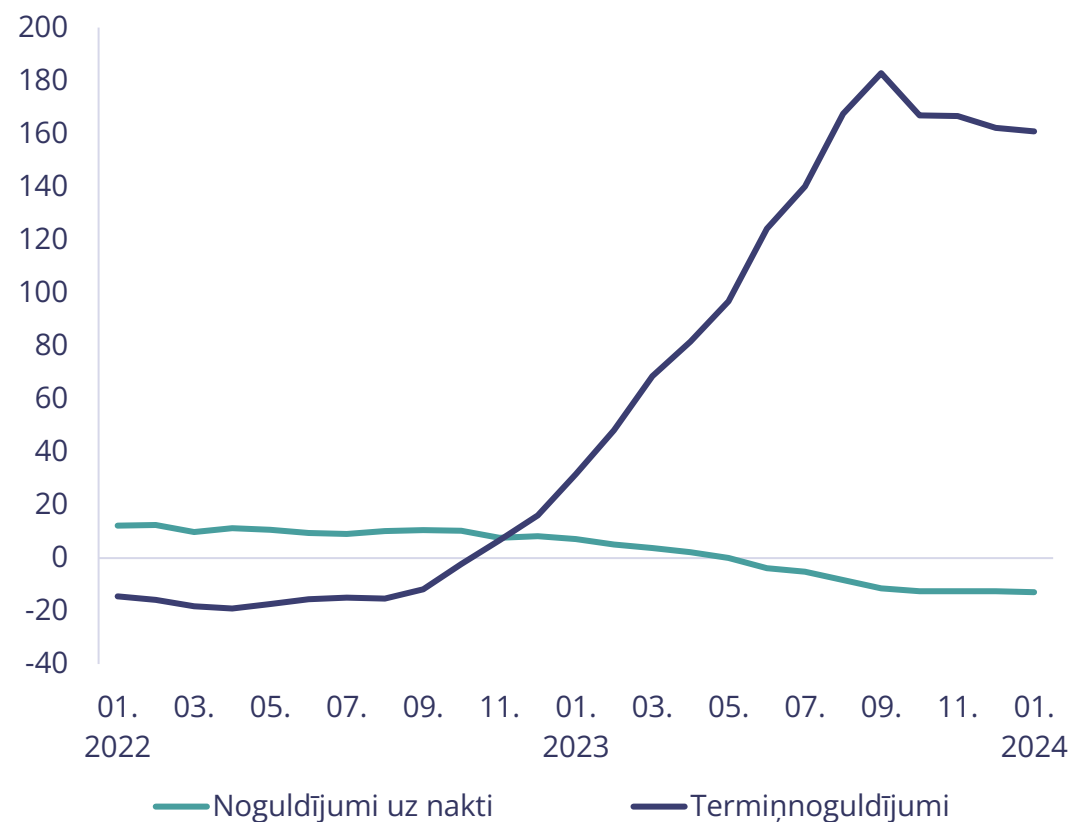

Noguldījumu likmju kāpumam pierimstot, palēninās straujais termiņnoguldījumu pieaugums

Rezidentu noguldījumu struktūra (%)

Rezidentu noguldījumi (atlikums; g/g; %)

Ko paredz nesen pieņemtie grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā?

Atbalsta apmērs:

- 30 % no veiktajiem procentu maksājumiem, bet ne vairāk kā 2 procentpunkti no periodam noteiktās kopējās aizņēmuma likmes;
- kopējā kredītņēmējiem izmaksājamā summa: 85 miljoni EUR;
- maksājumu apmēra mediāna: 556 EUR.

Kam pienākas?

- Patērētājiem, kuru:
- hipotekārā kredīta līgums ir noslēgts līdz 2023. gada 31. oktobrim;
- hipotekārā kredīta atlikums nepārsniedz 250 000 EUR;
- hipotekārā kredīta līgumam nav noteikta fiksētā procentu likme visā hipotekārā kredīta atmaksas periodā.

NB! 83 % no mājokļu kredītiem izsniegti 40 % turīgāko māsaimniecību

Kad izmaksās?

4 maksājumi, katrs vienu reizi ceturksnī

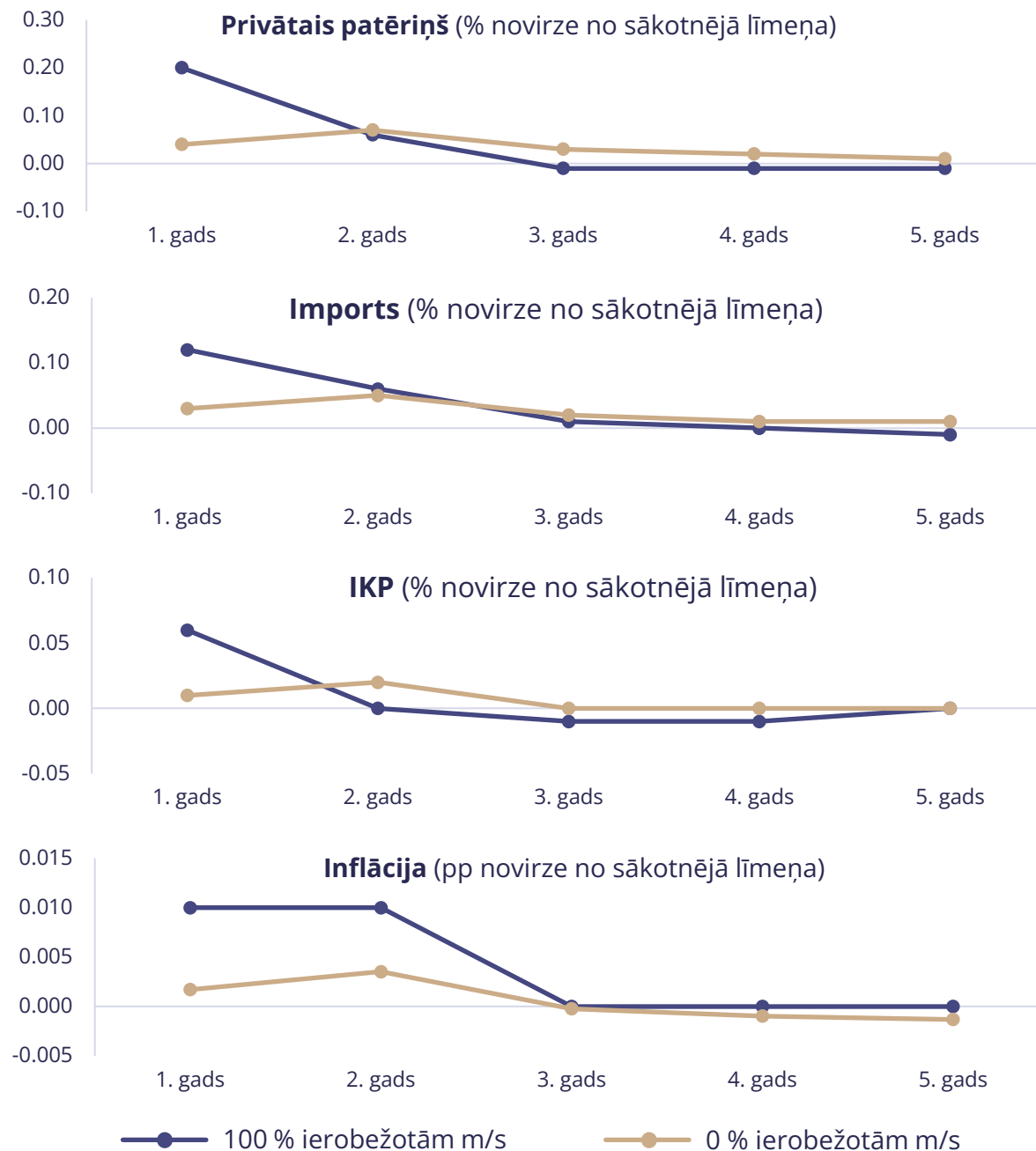
- i. līdz 2024. gada 30. aprīlim;
- ii. līdz 2024. gada 30. jūlijam;
- iii. līdz 2024. gada 30. oktobrim;
- iv. līdz 2025. gada 31. janvārim.

Terminēts atbalsts – par 2024. gadu

Grozījumu makroekonomiskā ietekme maza

- Augstāki rīcībā esošie ienākumi par 0.2 % no IKP;
- Rīcībā esošā ienākuma pārmaiņas → privātais patēriņš → imports;
- Ietekme uz inflāciju – mērāma pāris tūkstošdaļās.

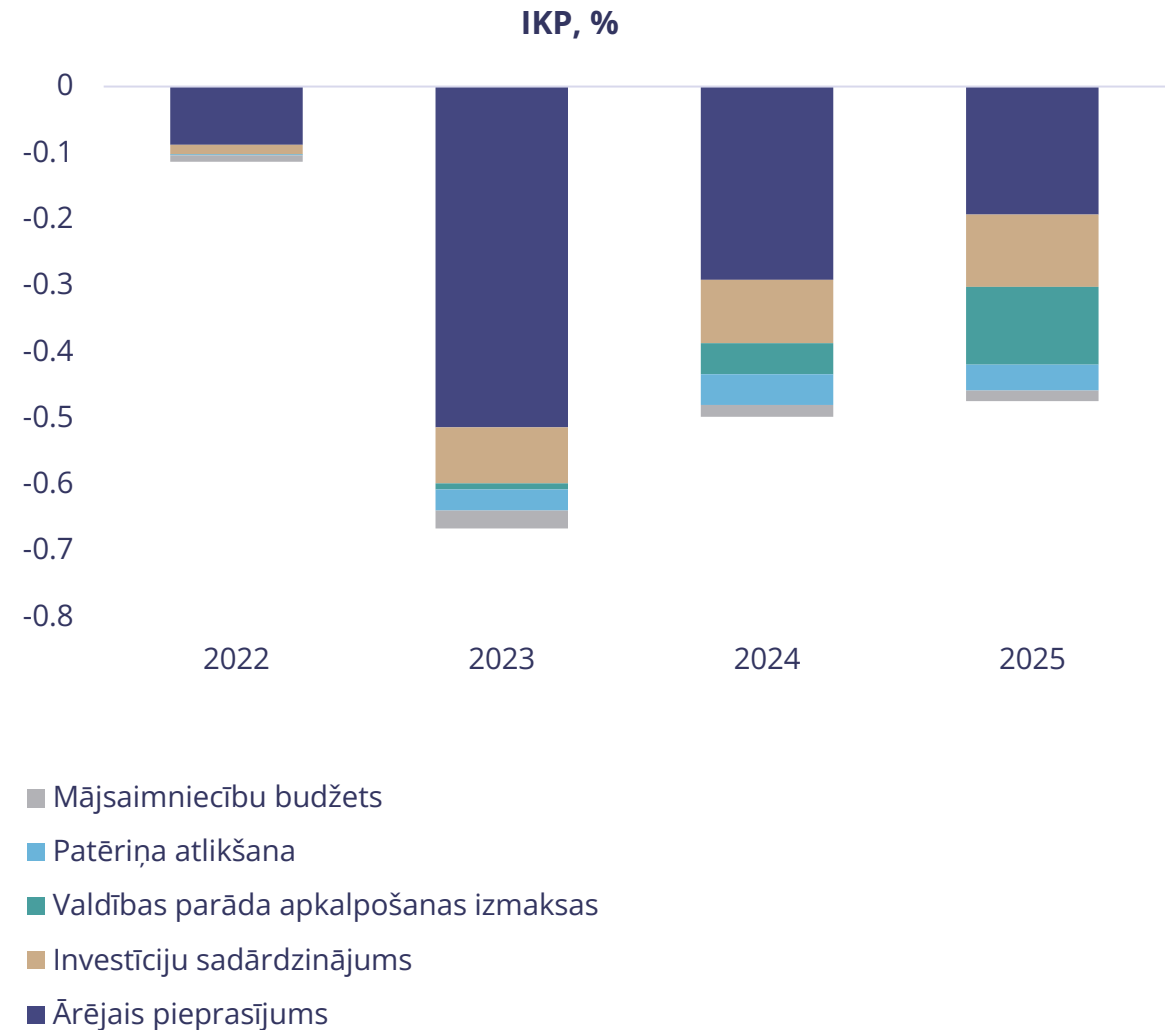

Vai šie grozījumi traucē monetārās politikas transmisijai?

Jā, bet ietekme ir ļoti neliela:

- 2023. gada marta MNP scenārija rezultāti liecina, ka mājsaimniecību budžeta kanāla ietekme ir maza;
- Procentu likmju kompensācija šo ietekmi samazina aptuveni uz pusi.

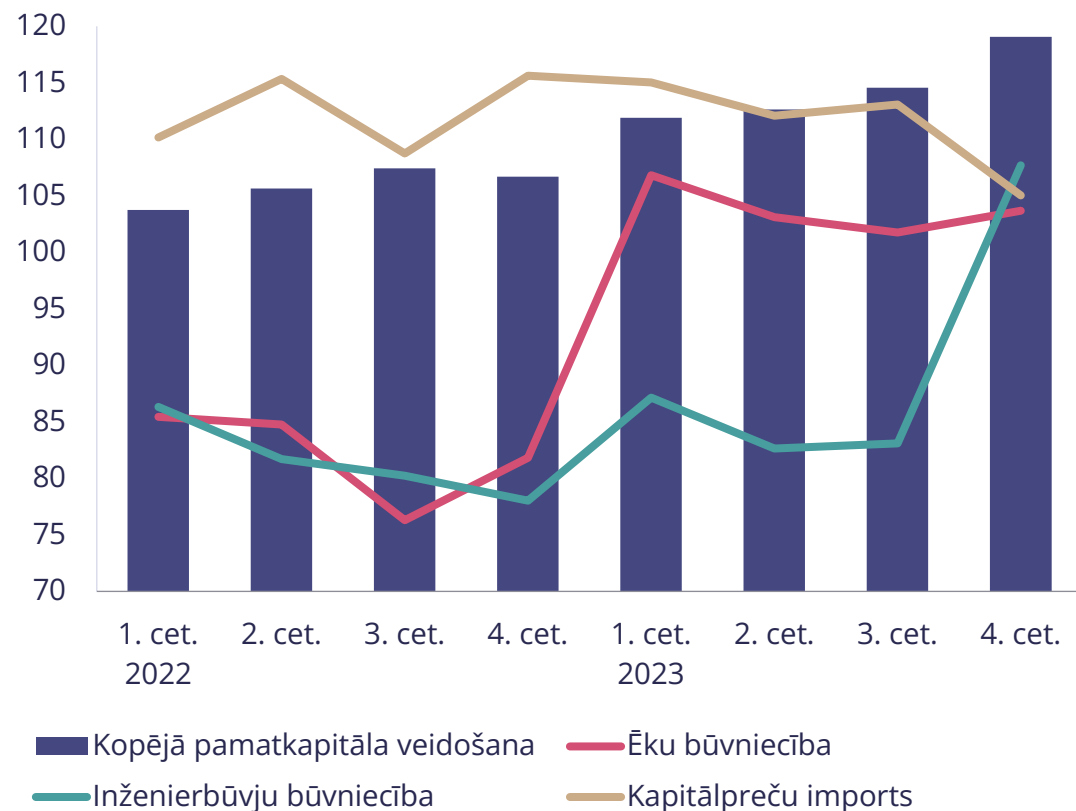
Augstāku procentu likmju ietekme uz latvijas tautsaimniecību (kumulatīvā ietekme uz līmeni: %)

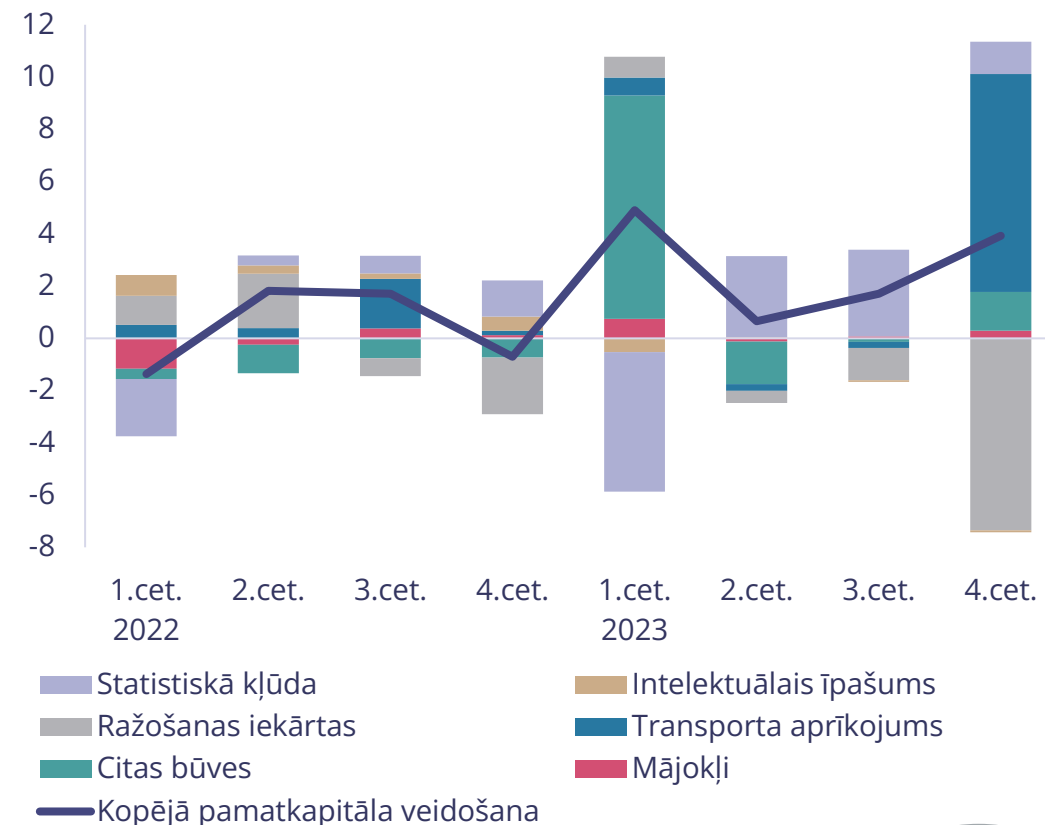
Avots: Latvijas Bankas aprēķini ar Latvijas DSGE modeli (Bušs & Grüning, 2023).

Pērnā gada beigās krietni auga inženierbūvniecība, straujš kāpums transporta aprīkojumā (elektrovilcieni)

Investīcijas raksturojošie rādītāji (sez.koriģ.; 2019=100)

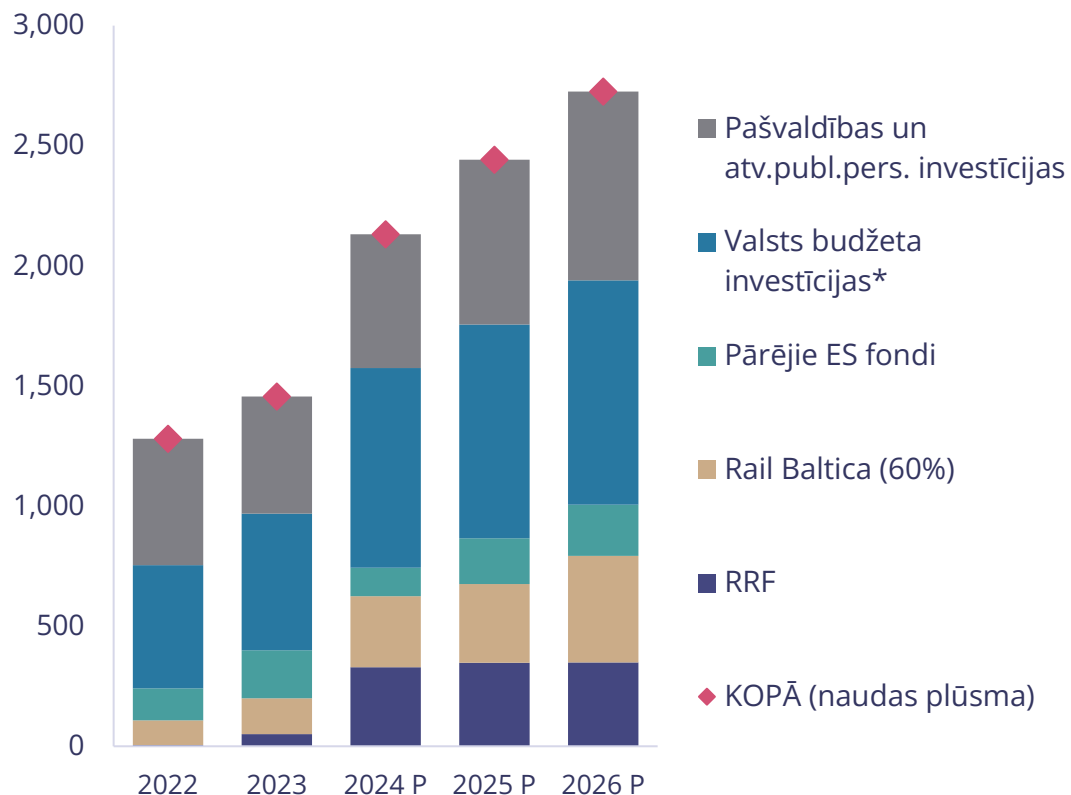

Investīcijas (sez.koriģ.; c/c; %) un investīciju veidi (devums; pp)

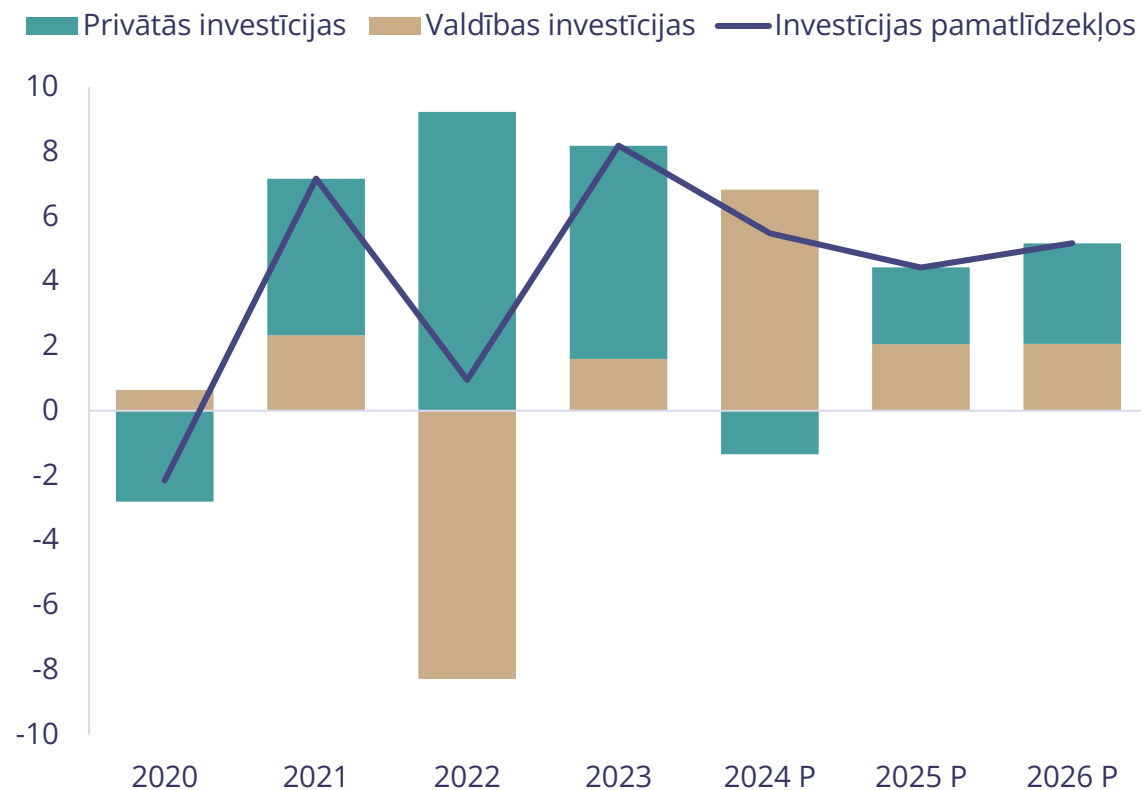
Šogad valdības investīcijām būs vadošā loma, taču 2025. gadā paredzams "pieslēgsies" arī privātās investīcijas

Valdības investīcijas (naudas plūsma; milj. eiro)

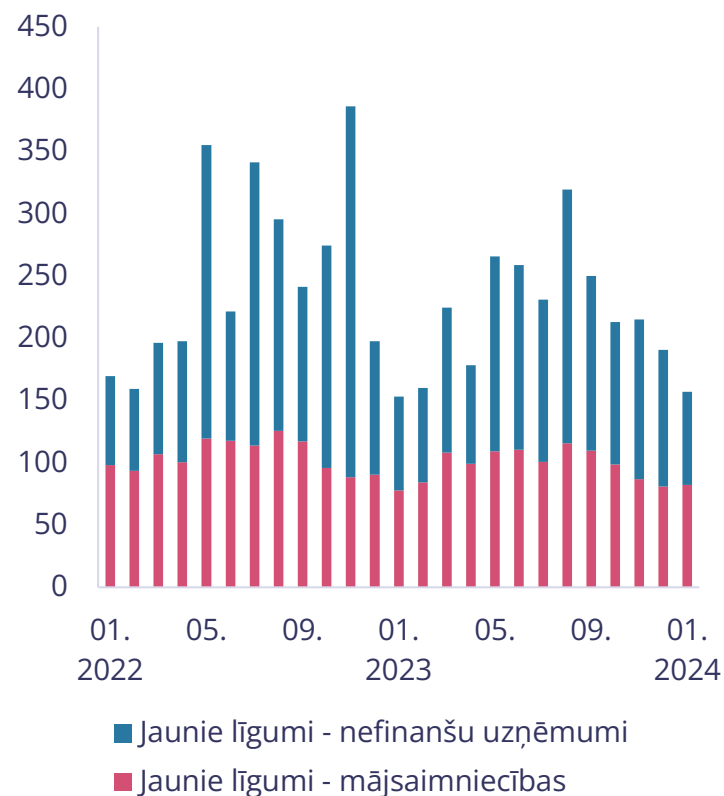
* t.sk. LV-RUS robežas, Sēlijas poligons (1.kārta) u.c. aizsardzības izdevumi, Liepājas cietums, Rail Baltica 40% nacionālais finansējums.

Investīcijas pamatlīdzekļos (sal.c.; sez. koriģ.; g/g; %) un privātā un valdības sektora dalījums (devums; pp)

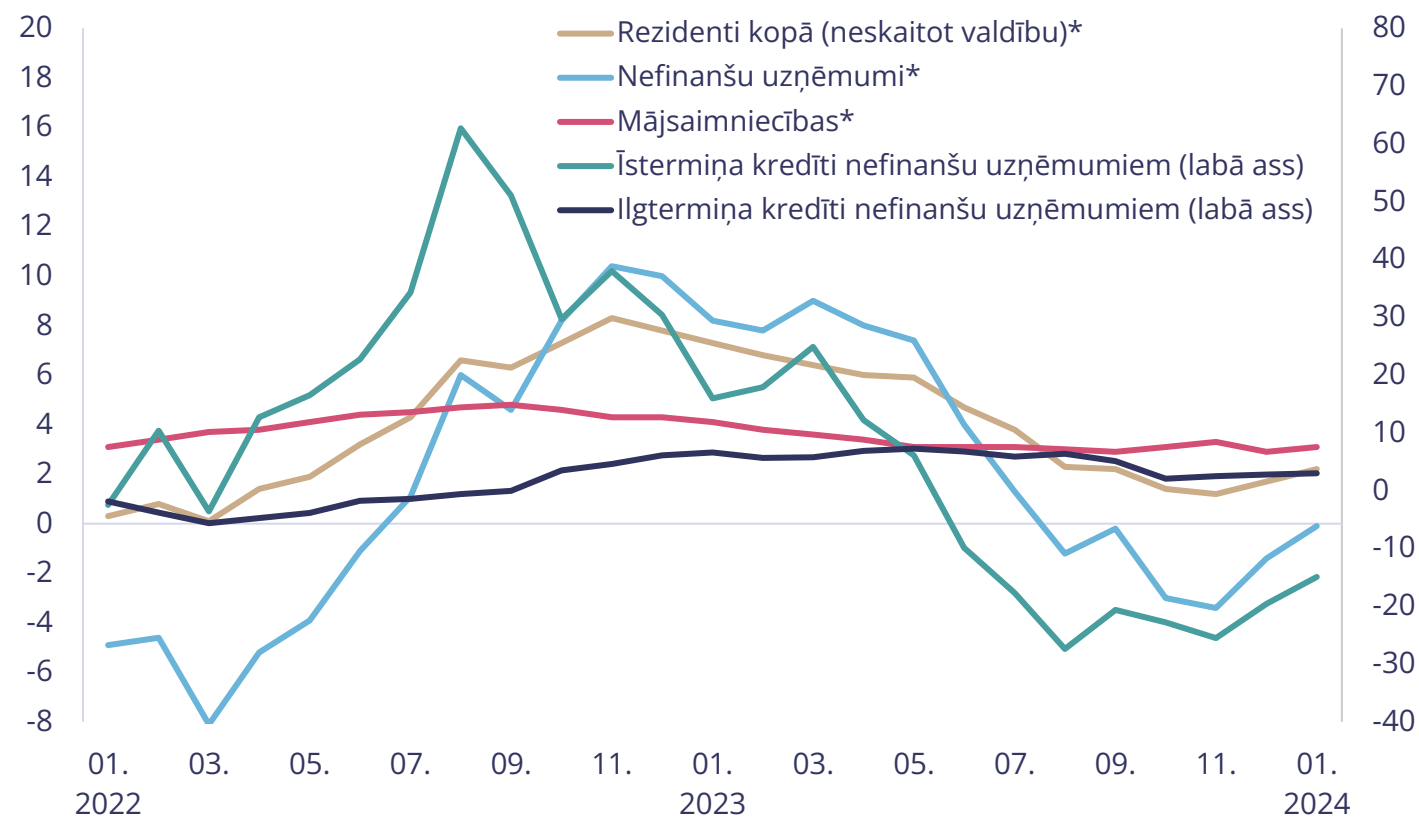

Kreditēšanā saglabājas stagnācija

Jaunie kredīti rezidentiem (plūsma; milj. eiro)

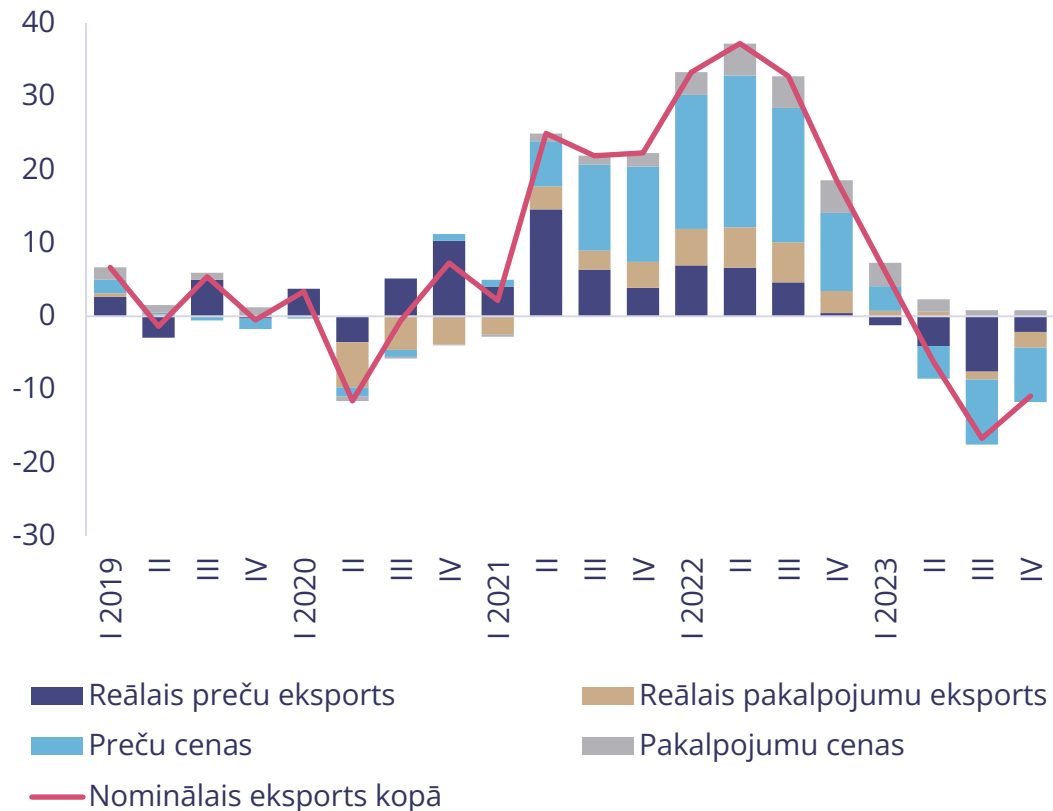

Kredīti rezidentiem (atlikums; g/g; %)

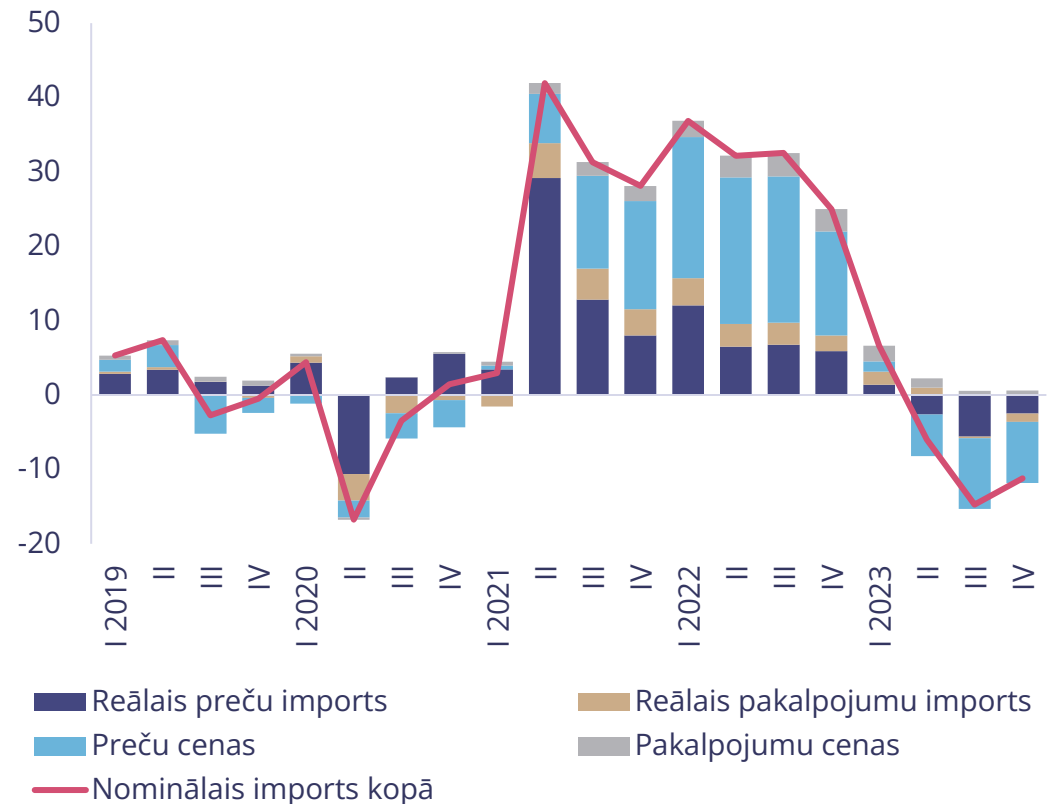

Ārējo tirdzniecību turpina bremzēt pieprasījuma vājināšanās un preču cenu normalizēšanās pasaulē

Apjoma un cenu devums (sez.koriģ.; pp) eksporta gada pieaugumā (%)

Apjoma un cenu devums (sez.koriģ.; pp) importa gada pieaugumā (%)

Apstrādes rūpniecības izlaide janvārī ievēlusies bezdibenī, vienlaikus rūpnieku noskaņojums turpina uzlaboties

Apstrādes rūpniecībā gads aizsācies ar ļoti pieticīgiem rezultātiem, tomēr pakāpeniski situācija uzlabosies, atjaunojoties pieprasījumam eksporta tirgos;

Izlaides kritums janvārī uztverams kā izņēmums pēc novembrī un decembrī izpildītiem lieliem pasūtījumiem; rūpnieku noskaņojuma uzlabošanās iezīmē potenciālu ražošanas apjoma atjaunošanos;

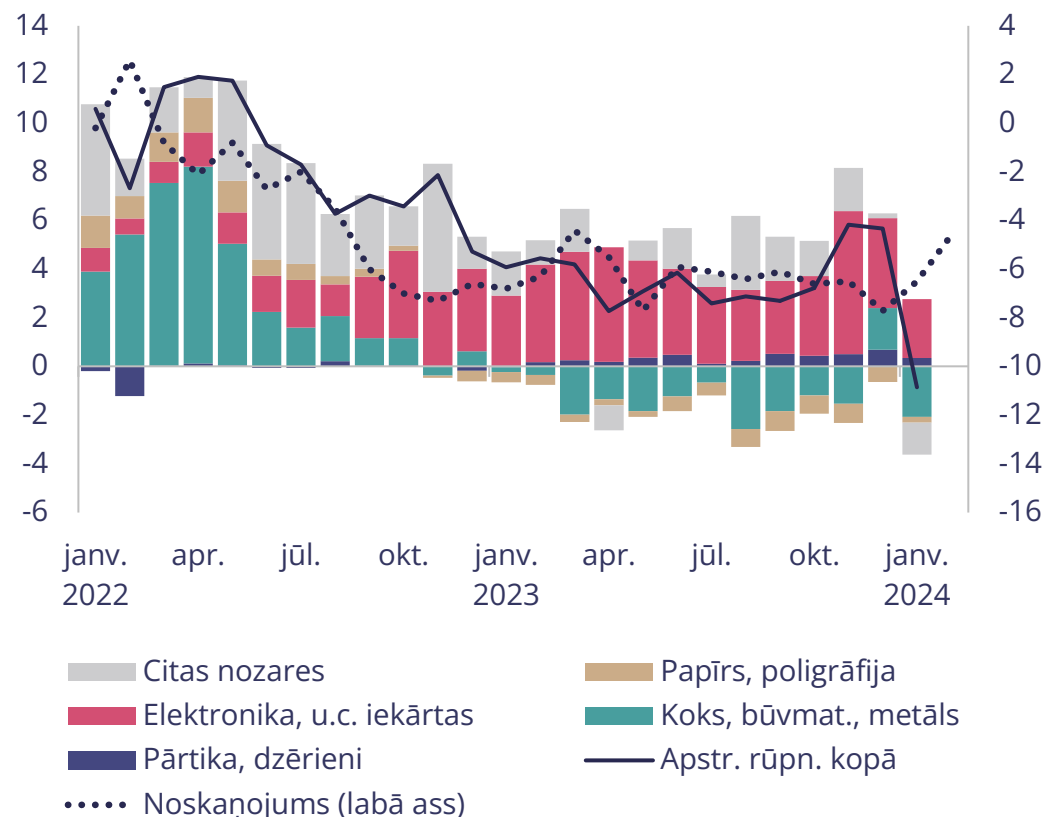

Joprojām vājš ir ar būvniecību saistītais segments; vājinās pieprasījums pēc mēbelēm un sadzīves tehnikas, kas ar aizkavēšanos seko būvniecības aktivitātes pārmaiņām;

Saglabāsies spēcīgs datoru un elektronikas preču pieprasījums, nozares izaugsmi stiprinās veiktās investīcijas jaunās ražošanas jaudās.

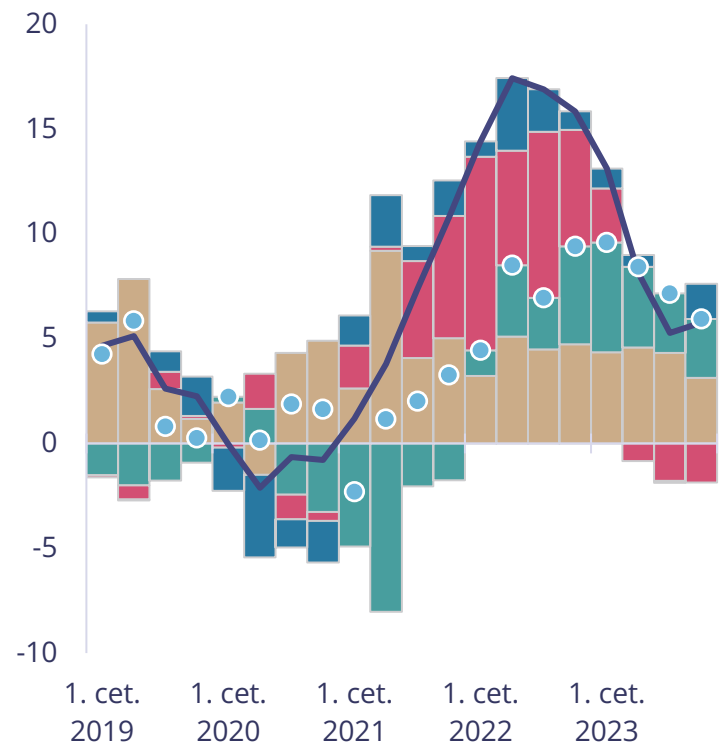
Apstrādes rūpniecības izlaide (% pret 2019; devumi pp) **un konfidences indikators** (pret 2019; pp)

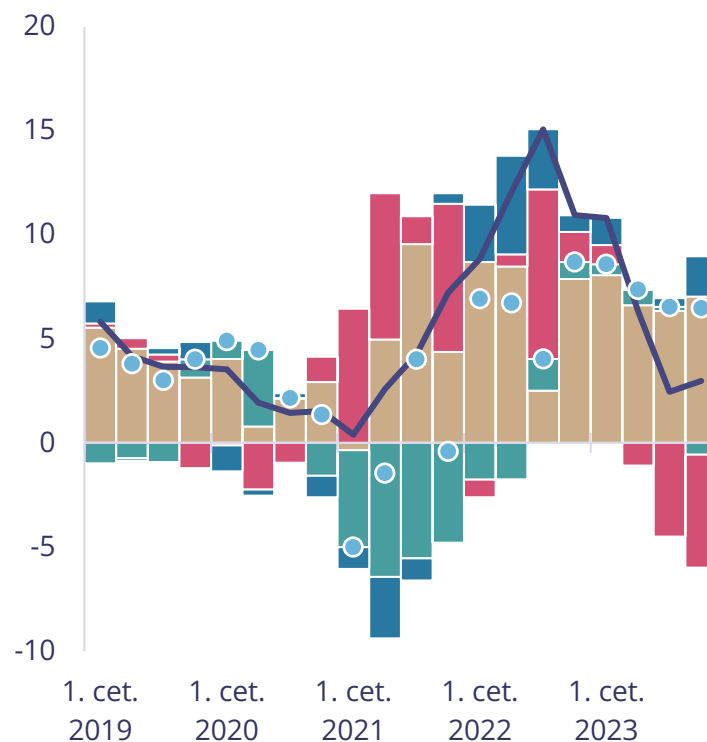
Avots: Centrālā Statistikas pārvalde, Latvijas Bankas aprēķini.

Ekonomiskās aktivitātes kritums samazina vienības peļņu, taču spēcīgs darba tirgus uztur atalgojuma kāpumu

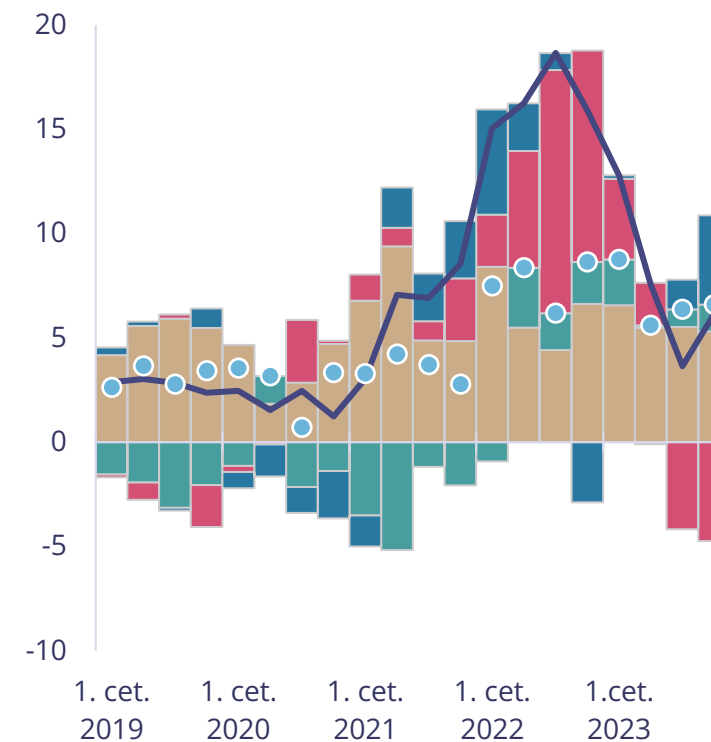
Igaunijas IKP deflators (g/g; % un pp)

Latvijas IKP deflators (g/g; % un pp)

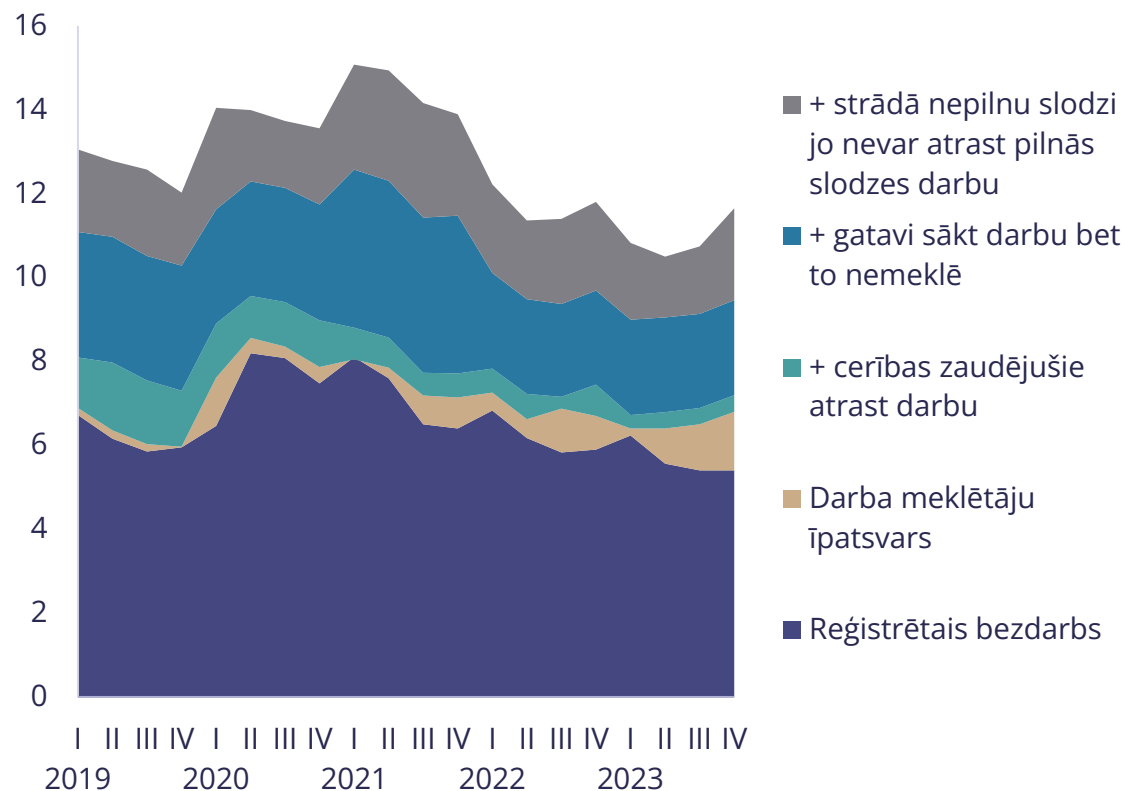
Lietuvas IKP deflators (g/g; % un pp)

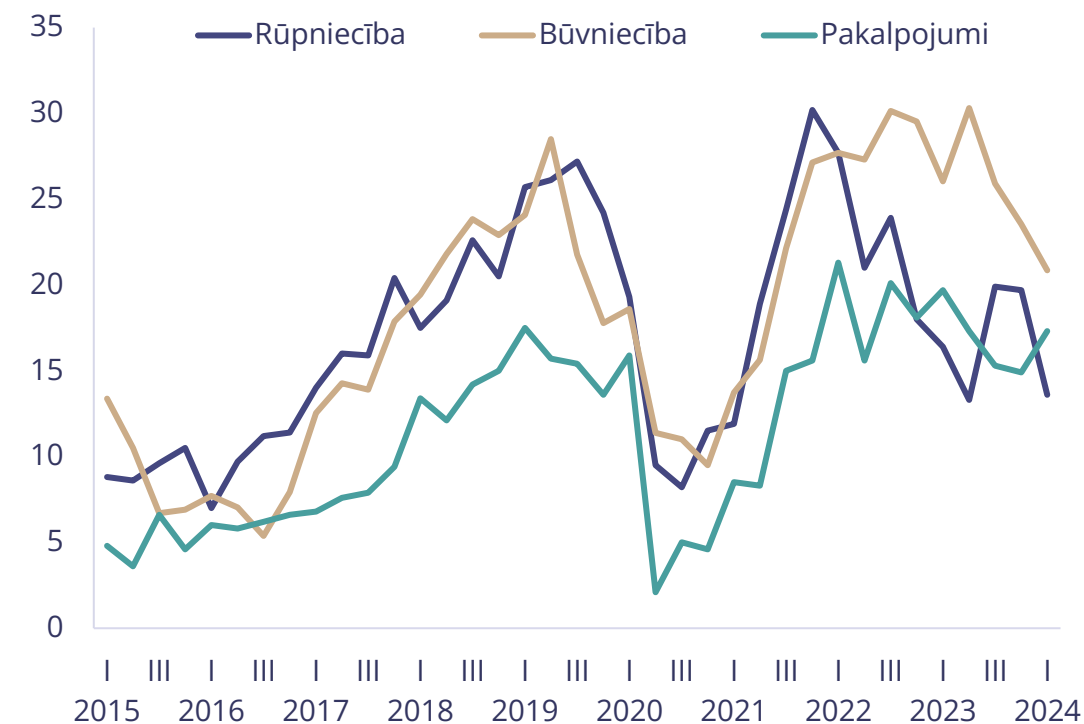
Atalgojums uz nodarbināto
 Produktivitāte
 Vienības peļņa
 Vienības nodokļi
 IKP deflators
 Vienības darbaspēka izmaksas

Bezdarbs nedaudz palielinājies, tomēr darba tirgus joprojām saspringts

Alternatīvie bezdarba rādītāji (% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem)

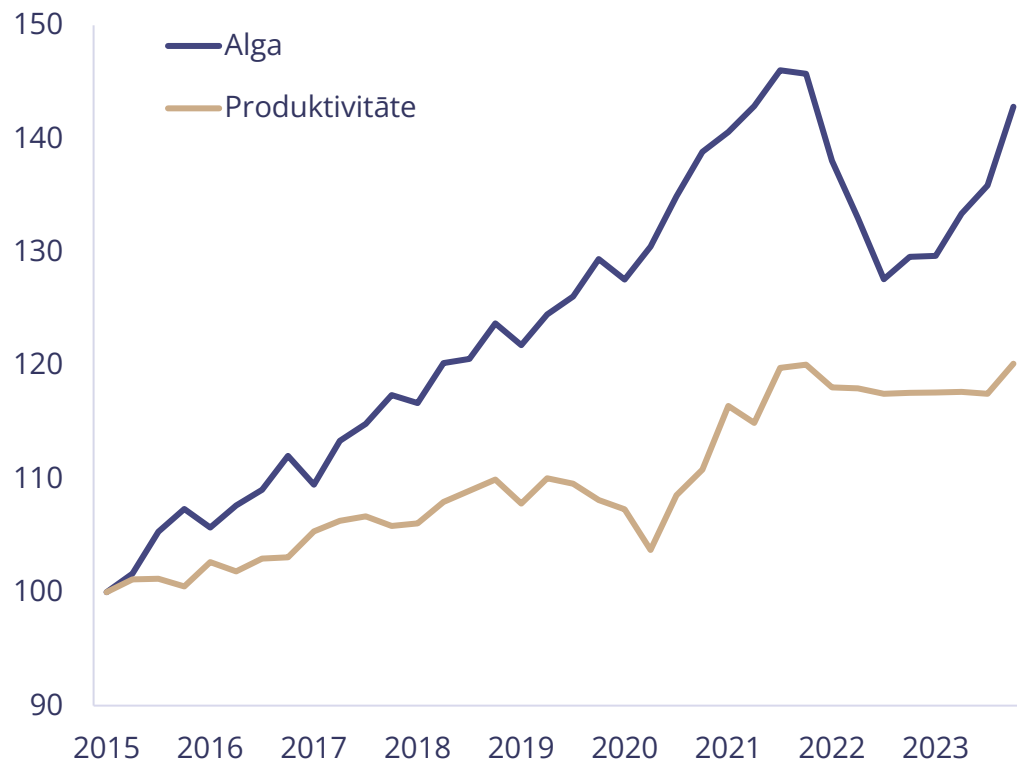

Uzņēmēju īpatsvars, kas uzskata darbaspēka trūkumu par būtisku uzņēmējdarbības kavējošo faktoru (sez. koriģ.; %)

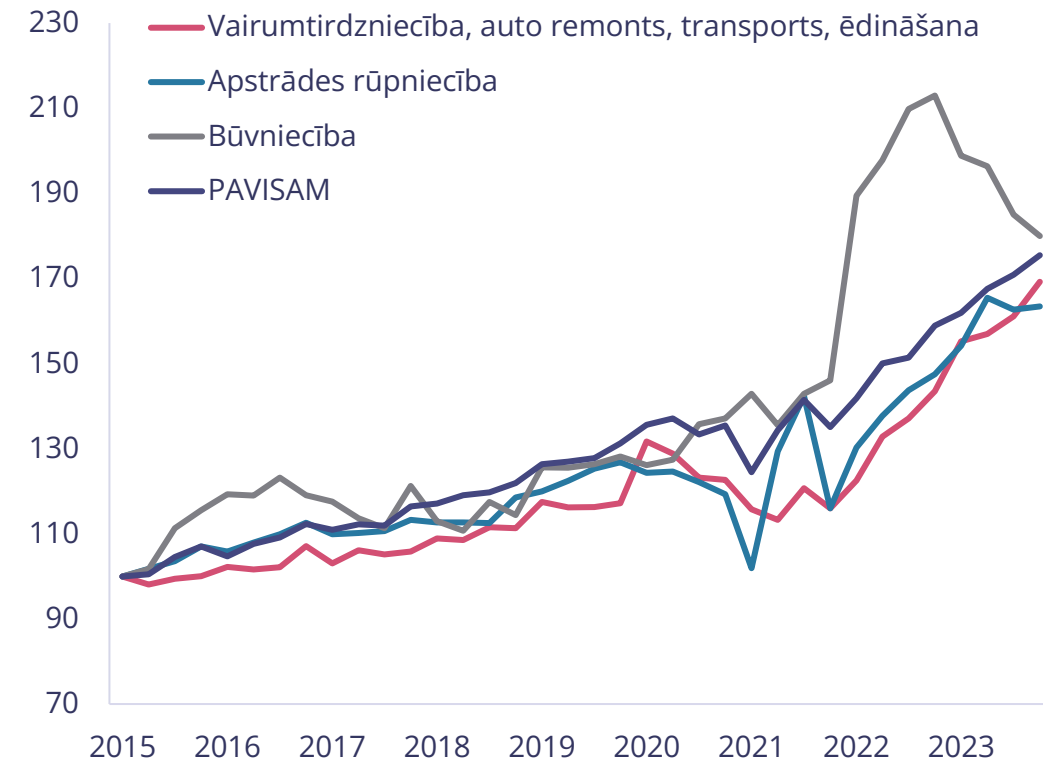

Reālais darba samaksas pieaugums būtiski apsteidz produktivitātes kāpumu

Reālā alga un produktivitāte (2015. g. 1. cet. = 100)

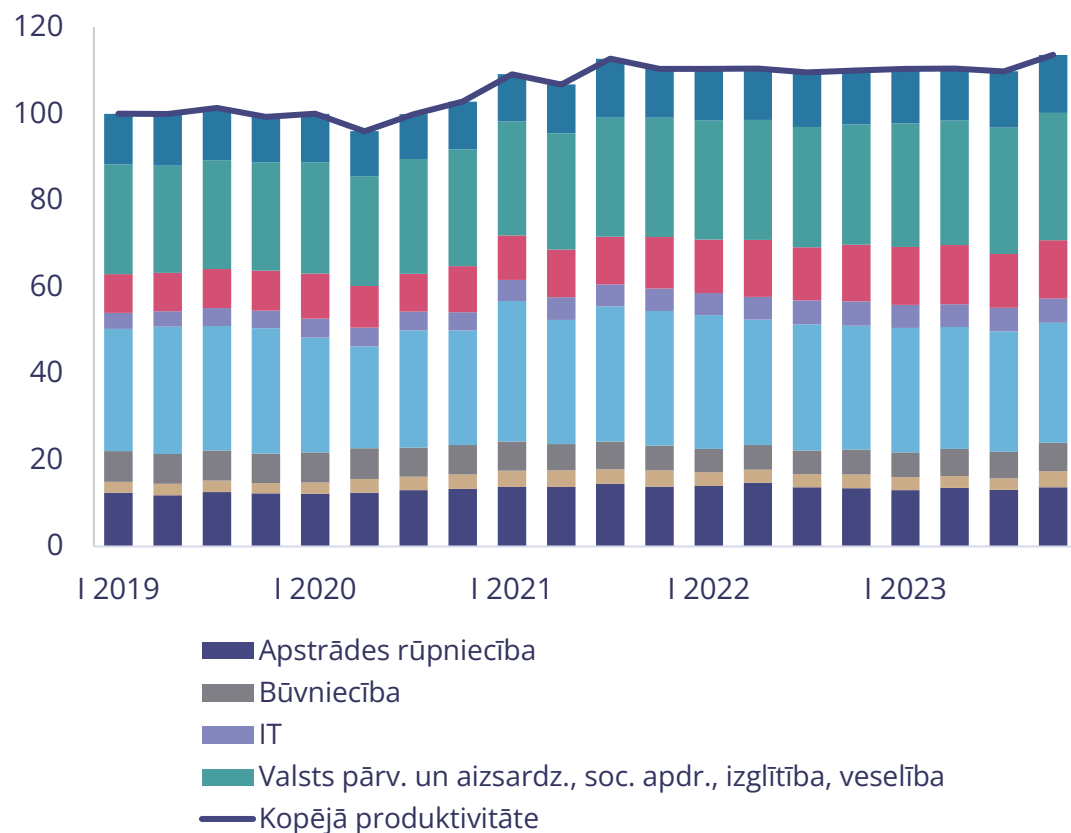

Vienības darbaspēka izmaksas (reālās; 2015. g. 1. cet. = 100)

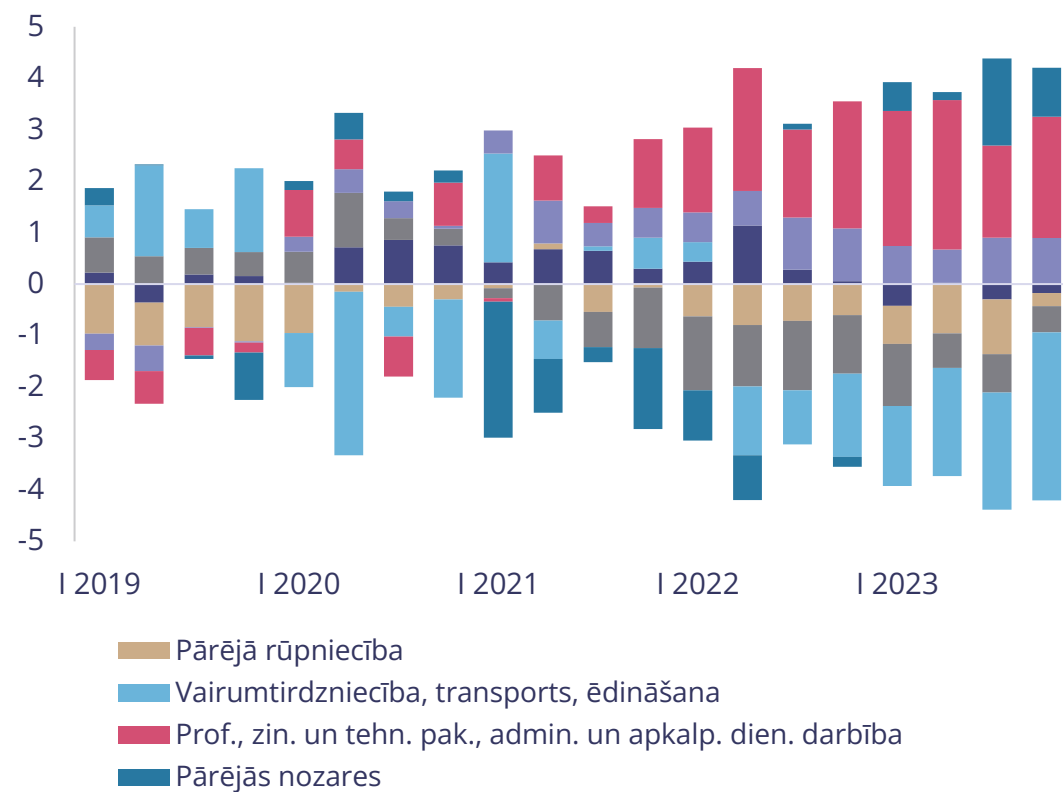

Produktivitāte vājinās vienkāršo pakalpojumu segmentā

Produktivitāte (2019. g. 1. cet. = 100) un nozaru devumi

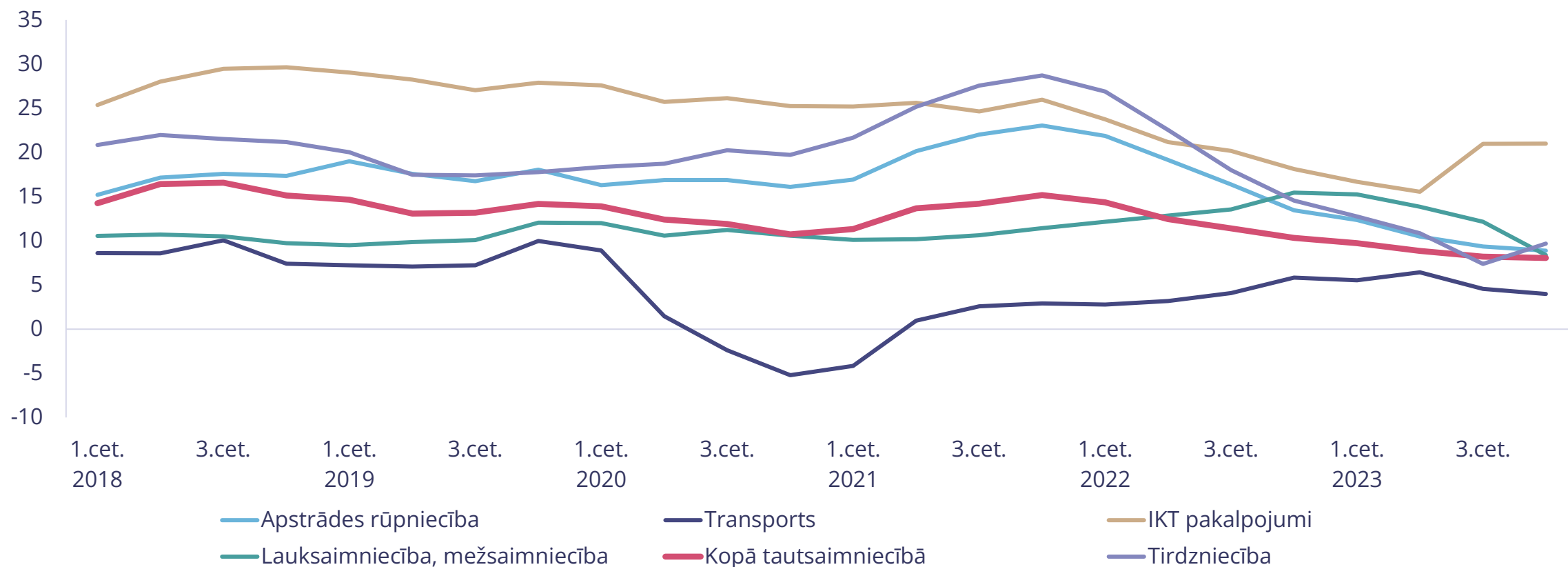

Nozaru produktivitātes devuma novirze no vidējā devuma 2011.-2023. gadā (pp)

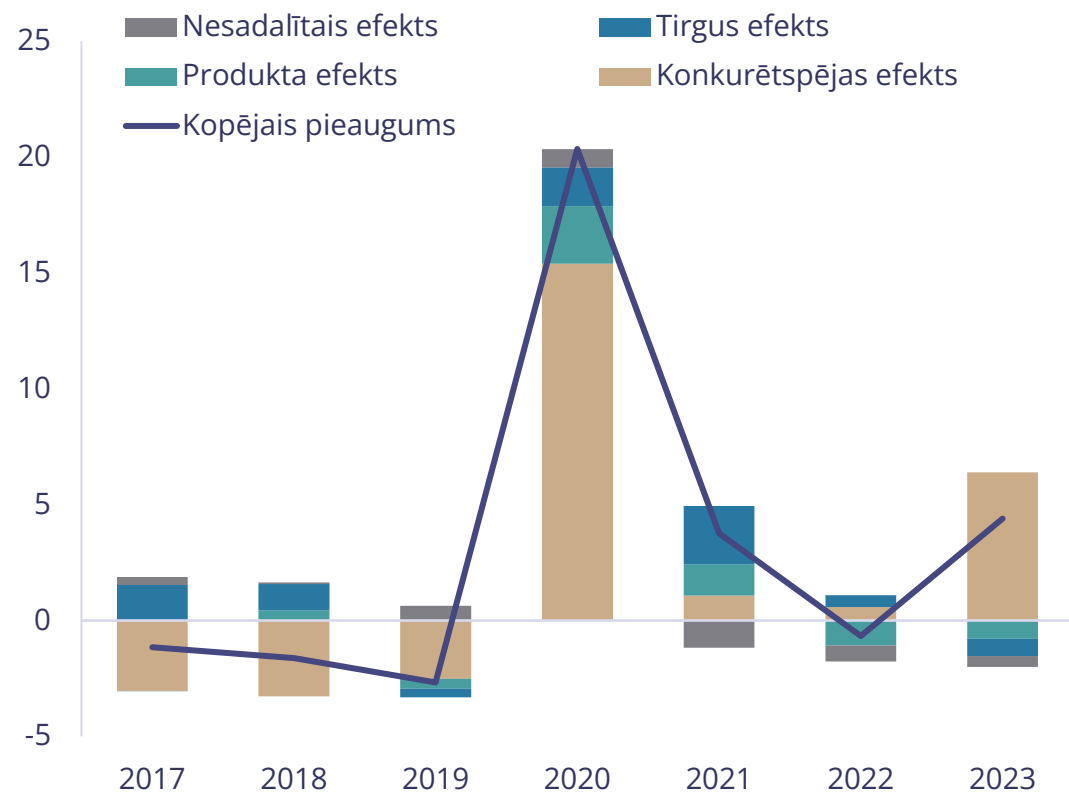
Vairākās nozarēs peļņas rādītāji kļuvuši piezemētāki

Pašu kapitāla rentabilitāte (peļņa pēc nodokļiem pret pašu kapitālu; 4-cet slīdošais vidējais; %)

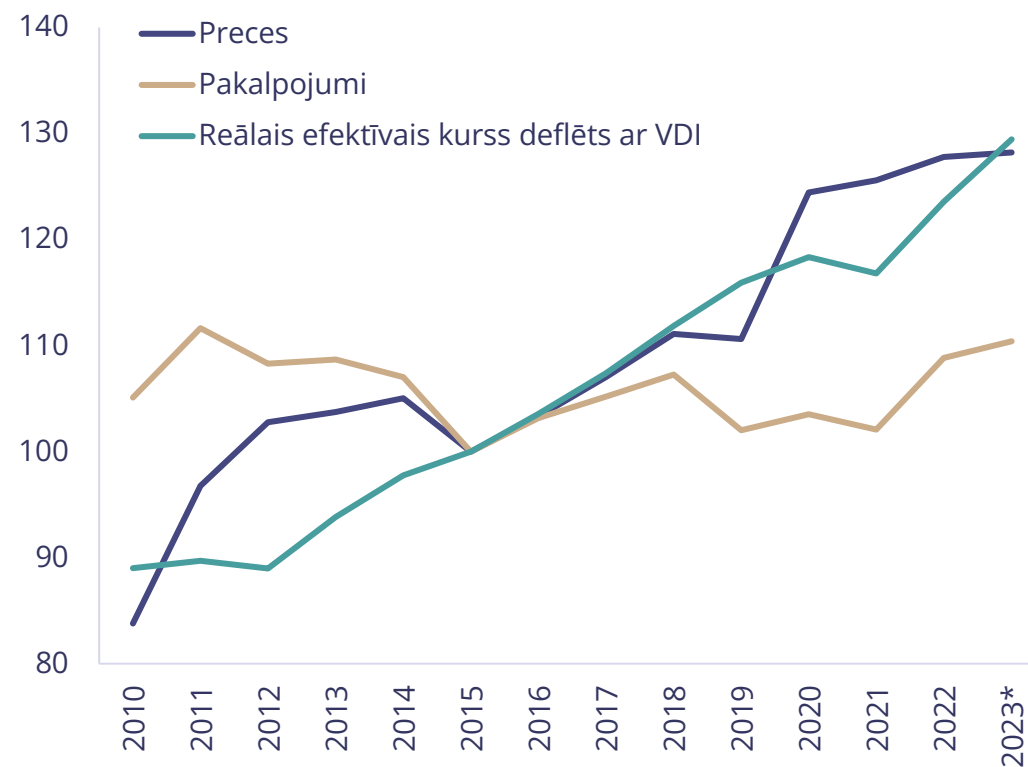

Konkurētspēja pagaidām noturas, bet cik ilgi?

Latvijas preču tirgus daļa ES tirgū (%; devumi; pp)

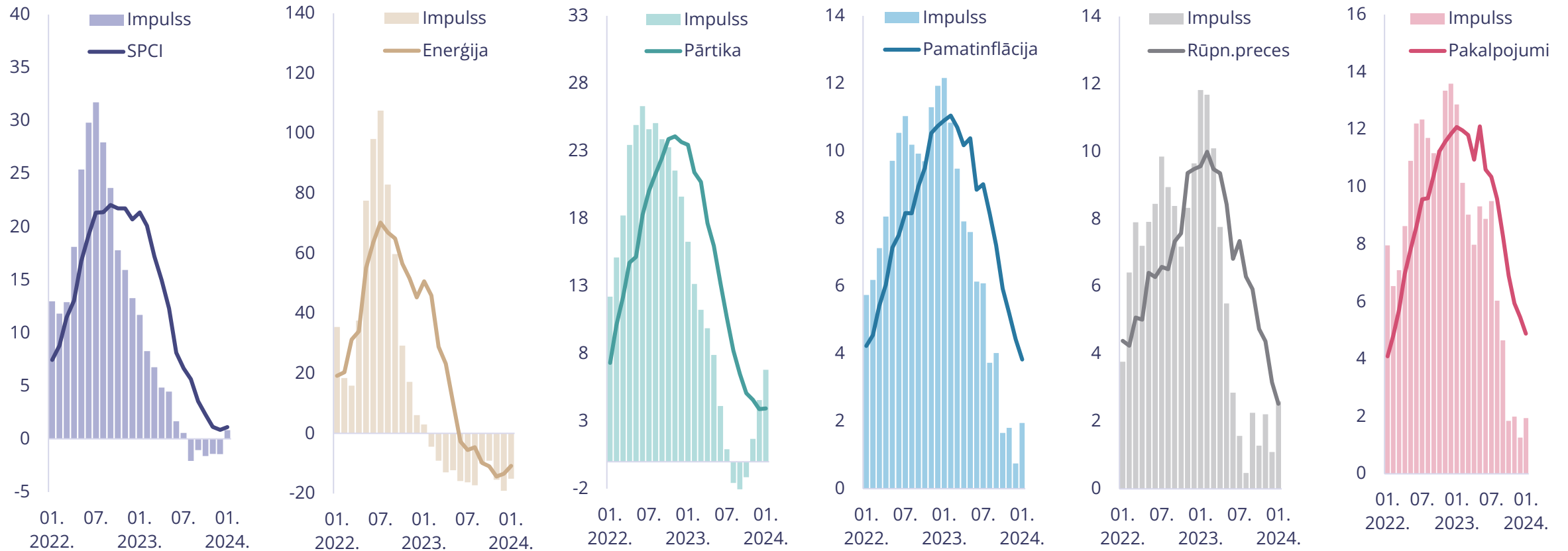
Reālais efektīvais kurss, preču un pakalpojumu tirgus daļas pasaules importā (2015 = 100)

* Tirdzniecības daļai pasaulē 2023. gads ir no 2022. gada 4. ceturkšņa līdz 2023. gada 3. ceturksnim.
Avots: Eurostat, Eiropas Komisija, PTO, Latvijas Banka.

Kopējās inflācijas impulss zems enerģijas cenu krituma dēļ, mērens kāpums pārtikai un pamatinflācijai

SPCI komponenti (g/g; % un 3m pret 3m anualizēti g/g)

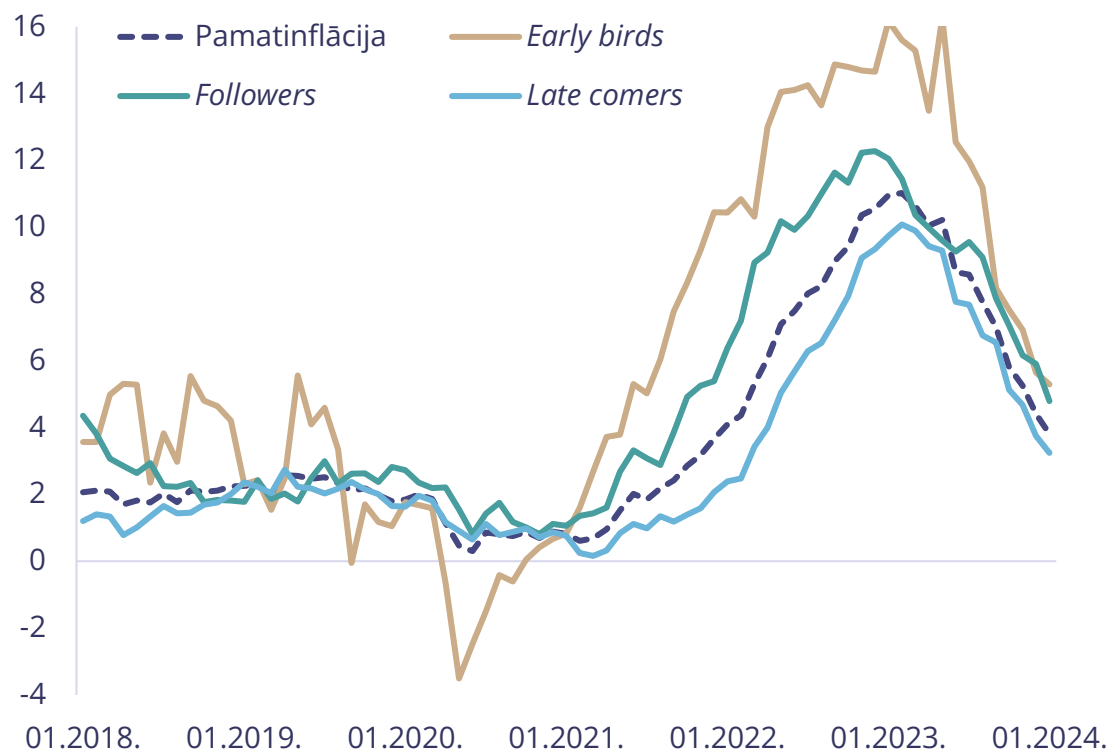

Piezīmes: impulss ir aprēķināts kā 3m pret 3m anualizēti gada pieauguma tempi.

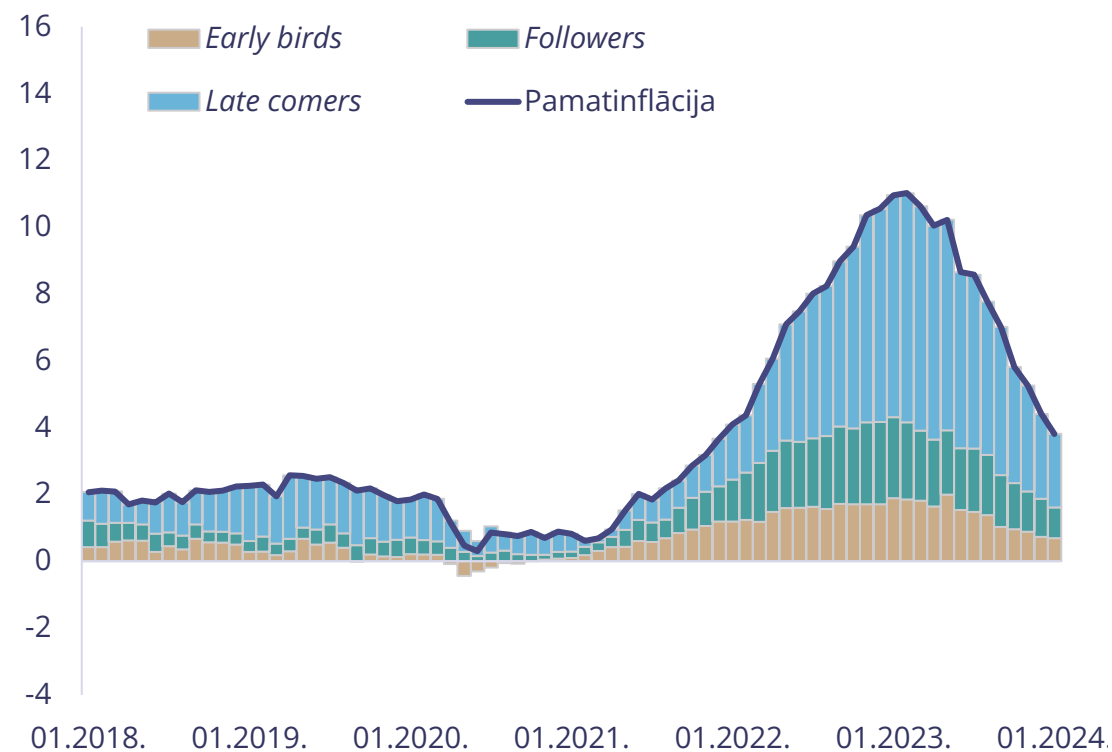
Avots: Eurostat, Latvijas Bankas aprēķini.

Atsevišķiem produktiem cenu kāpums bijis ar novēlošanos, taču kritums ir samērā sinhrons

Pamatinflācijas komponenti pēc pieauguma ātruma (g/g; %)

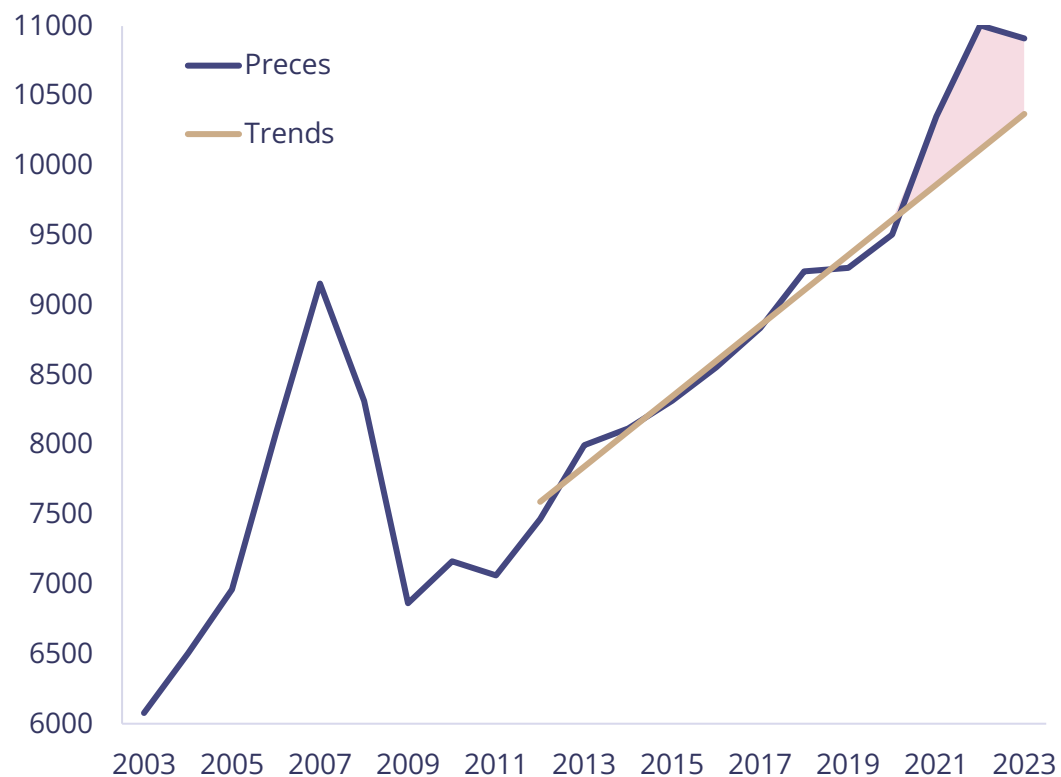
Pamatinflācijas komponenti pēc pieauguma ātruma (g/g; % un pp)

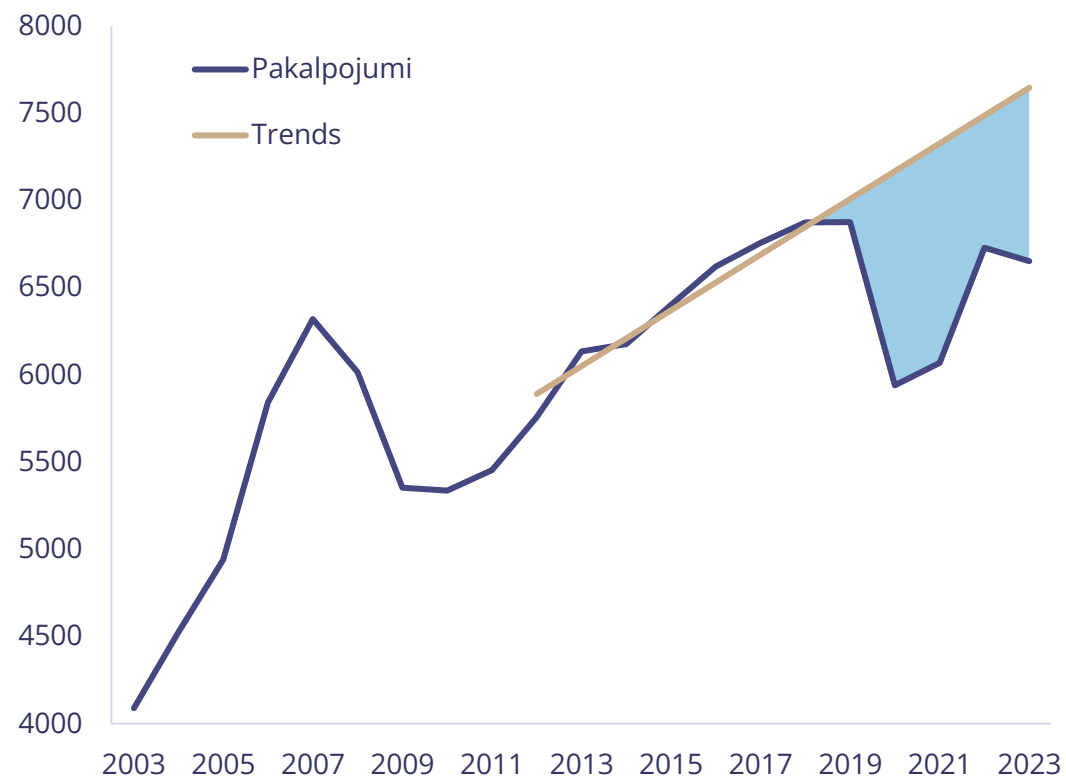
Piezīmes: "Early birds" ir SPCIX indeksi, kuru pieauguma tempi 2021.gada augusta-decembra mēnešos iekrīt virs 90-tās percentiles SPCIX indeksu sadalījumā. "Followers" ir SPCIX indeksi ar pieauguma tempiem no 50 līdz 90 percentilei, "Late comers" ir visi pārējie indeksi. Ideja ir aizgūta no Francesco Corsello MPC note 227 (2023).

Preču patēriņš normalizējas un preču patēriņa cenu spiediens mazinās, bet pakalpojumu patēriņa nobīde no trenda ir pieaugusi

Preču patēriņš (milj. eiro; 2015.g. sal.c.; trends = 2012-2019; sez.koriģ.)

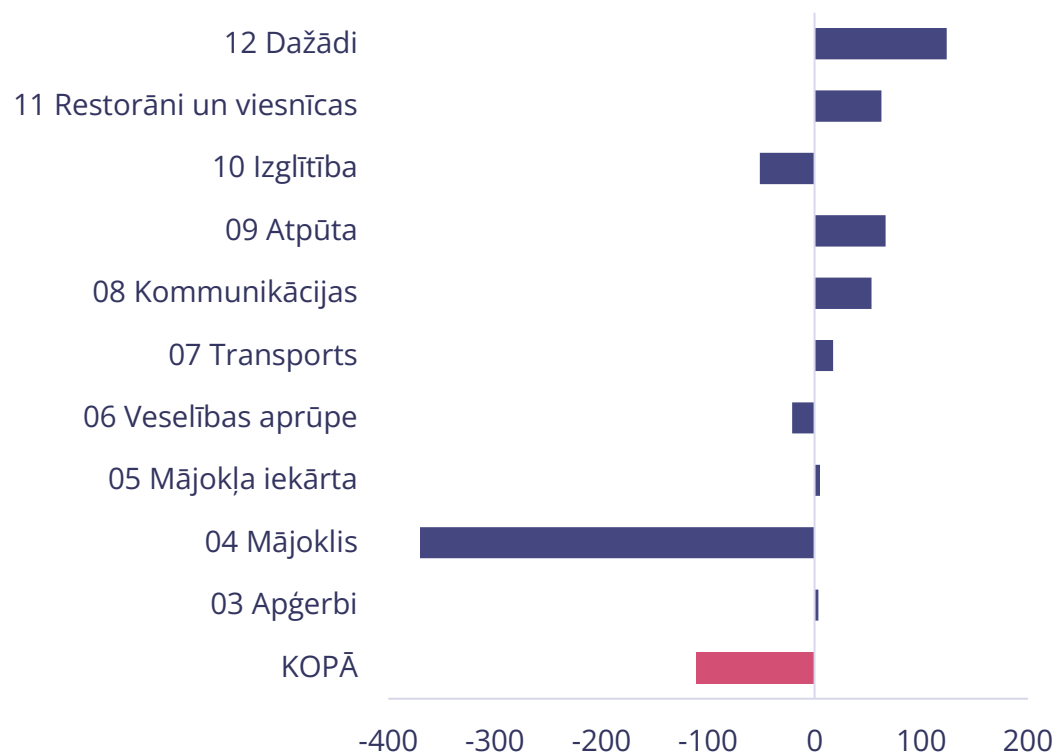

Pakalpojumu patēriņš (milj. eiro; 2015.g. sal.c.; trends = 2012-2019; sez.koriģ.)

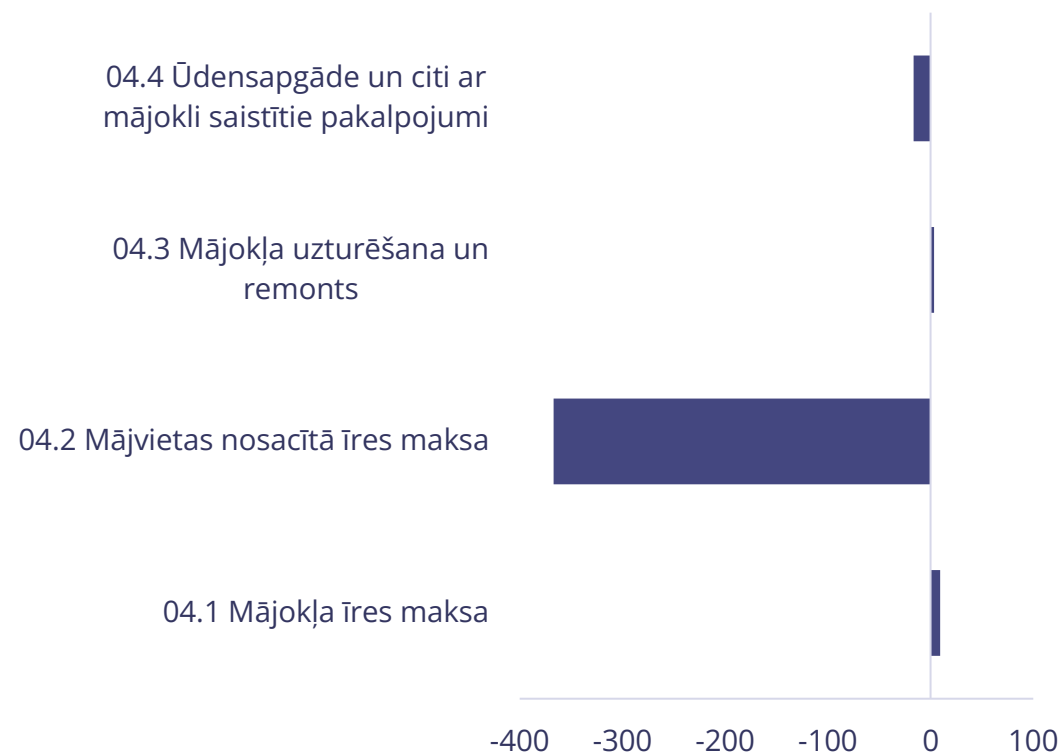

Mājokļa nosacītā īres maksa nosaka lielāko daļu "atpalicības", kas drīzāk ir statistisks nevis reāls fenomens

Pakalpojuma patēriņa starpība
(2022 mīnus 2019; milj. eiro; 2015. g. sal.c.)

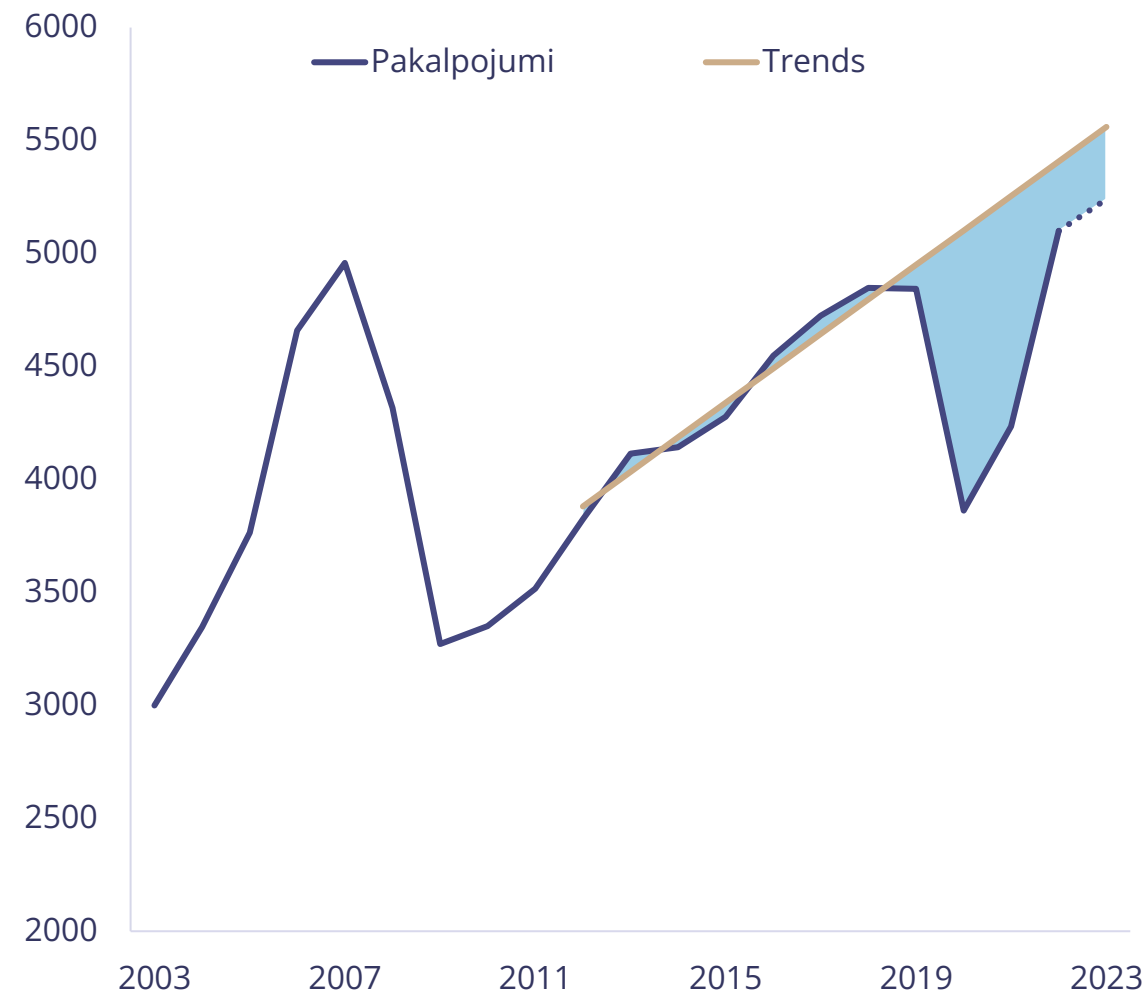

Mājokļa patēriņa starpība
(2022 mīnus 2019; milj. eiro; 2015. g. sal.c.)

Izņemot mājvietas
nosacītās īres maksu,
pakalpojumu patēriņš
izskatās tuvāk
pirmspandēmiņas
tendencei

Pakalpojumi patēriņš bez nosacītās īres maksas, gada dati (milj. eiro; 2015.g. sal.c.; trends = 2012-2019; sez.koriģ.)

Avots: Centrālā statistikas pārvalde, Latvijas Bankas aprēķini.

Piezīmes: patēriņa dati pēc COICOP klasifikācijas 2023. gadam vēl nav pieejami, tādējādi 2023. gada novērtējums ir veikts balstoties uz pieejamajiem datiem par kopējo reālo mājāsaimniecību patēriņu.

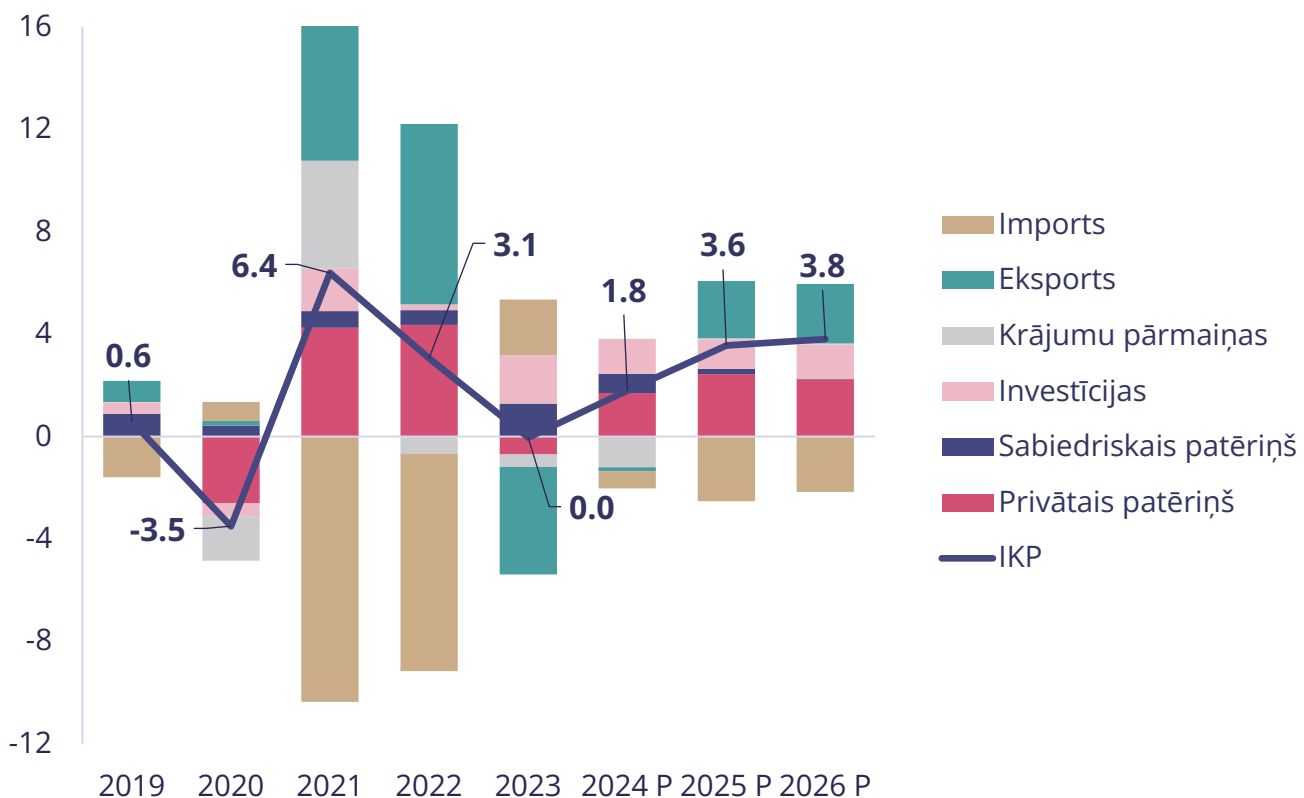

Prognozes

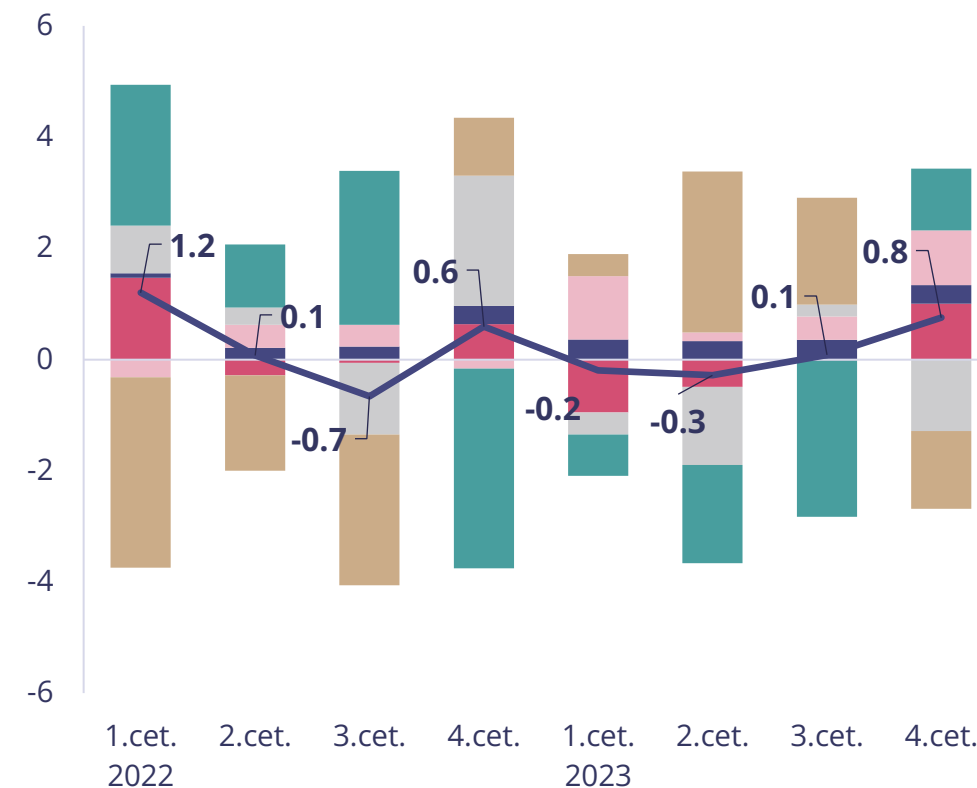

Iekšzemes pieprasījums šogad saglabās vadošo lomu, bet 2025.gadā straujāk atjaunosies arī ārējais pieprasījums

IKP (sez.koriģ.; g/g; %) un izlietojuma komponentes (devums; pp)

IKP (sez.koriģ.; c/c; %) un izlietojuma komponentes (devums; pp)

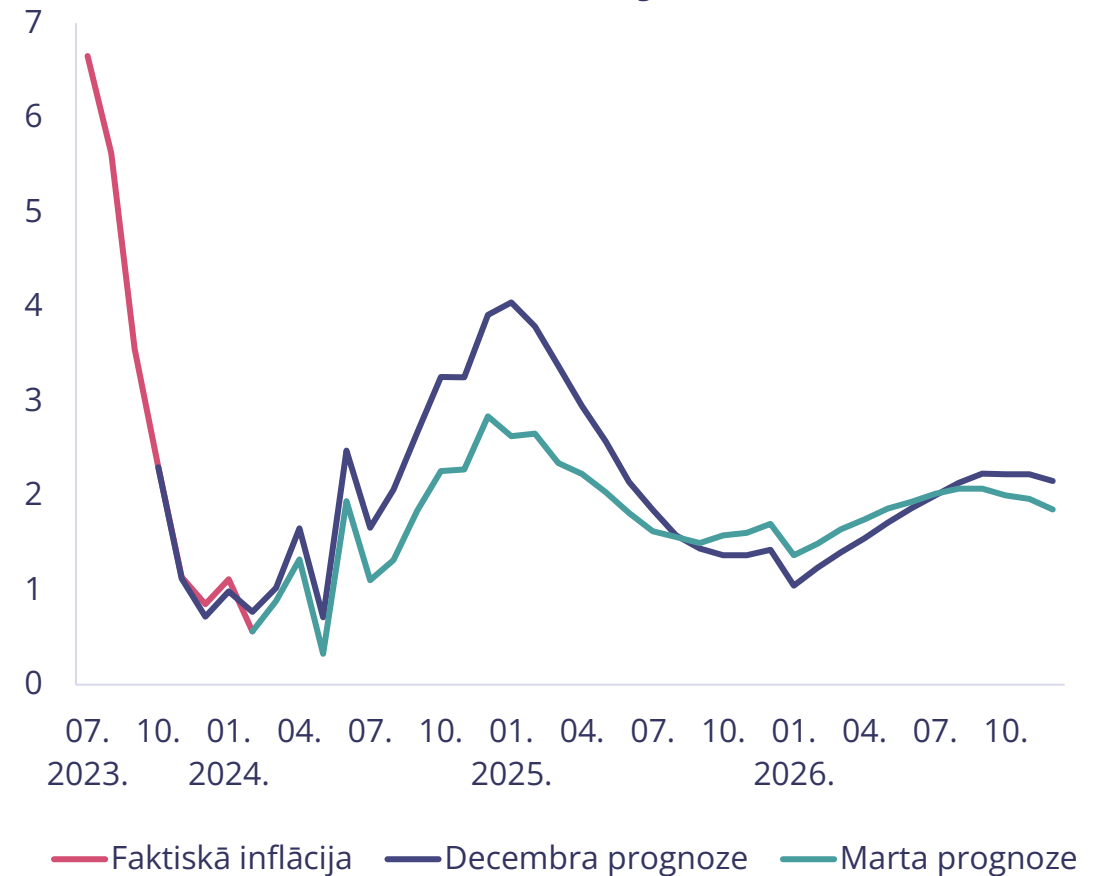

Inflācijas prognoze šim un nākamajam gadam samazināta: zemākas enerģijas cenas, lēnāk aug pakalpojumu cenas

Inflācijas prognoze (g/g; %)

	Inflācija		Pamatinflācija	
	Decembris	Marts	Decembris	Marts
2024	2.0	1.5	5.2	4.0
2025	2.3	1.9	4.0	3.6
2026	1.8	1.8	3.3	2.9

Gada inflācija (%)

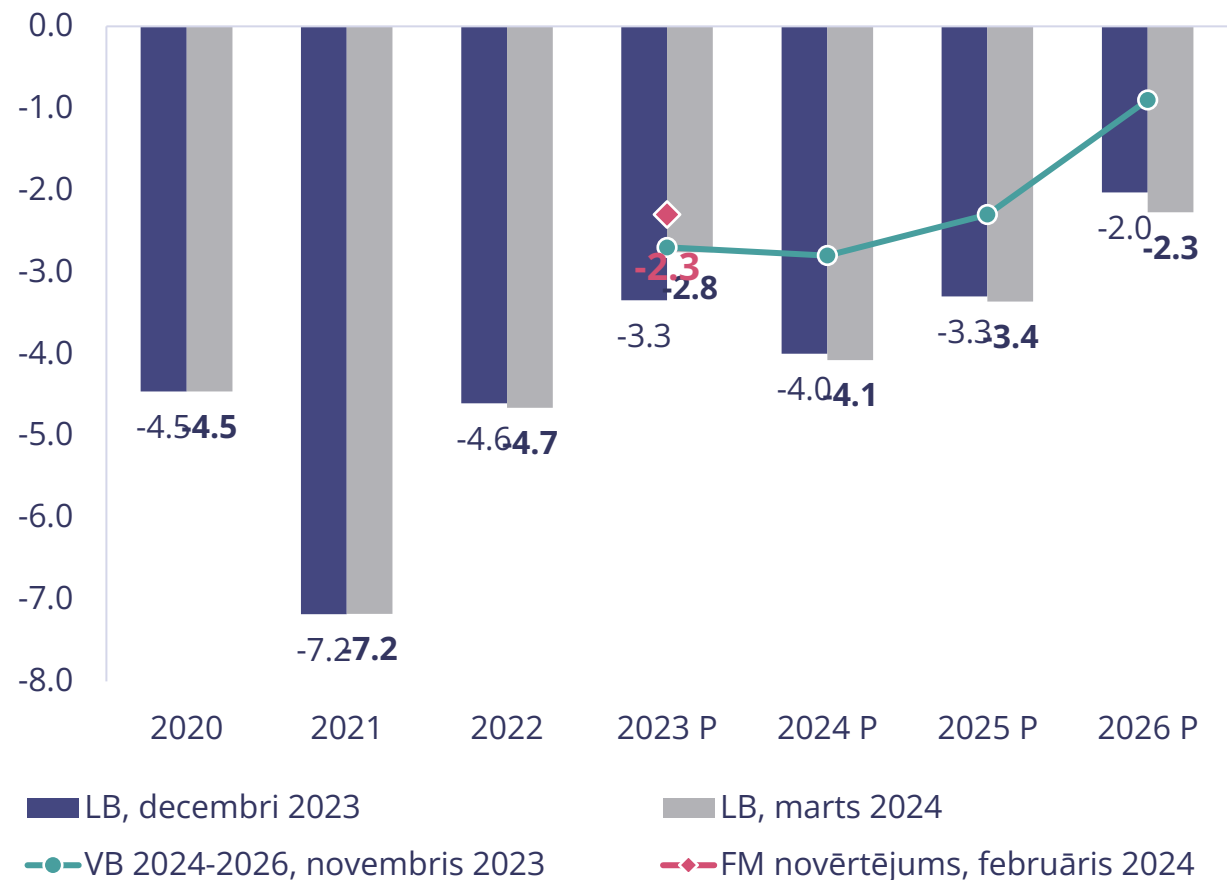
Avots: Centrālā statistikas pārvalde, Latvijas Bankas aprēķini, Latvijas Bankas 2024. gada marta prognozes.

Īstermiņā budžeta deficīts nav būtiski pārskatīts, tomēr vidējā termiņā pieaugums Rail Baltica projekta sadārdzinājuma un militāro izdevumu dēļ

Vispārējās valdības budžeta bilance (% no IKP)

Par 2023. gada budžeta bilanci:

- pēc **naudas plūsmas** atbilst LB prognozei;
- **Vispārējās valdības budžeta** bilance gaidāma labāka papildu EKS korekciju dēļ (energo atbalsts un militārie izdevumi);
- CSP notifikācijas provizoriskie rezultāti par 2023. gadu: 22.04.2024.

Avots: Finanšu ministrija, Latvijas Banka, Latvijas Bankas 2024. gada marta prognozes.

Prognožu kopsavilkums

	2024		2025		2026	
	Decembris	Marts	Decembris	Marts	Decembris	Marts
IKP (gada pārmaiņas; %)	2.0	1.8	3.6	3.6	3.8	3.8
Inflācija (gada pārmaiņas; %)	2.0	1.5	2.3	1.9	1.8	1.8
Pamatinflācija (neietverot pārtikas un enerģijas cenas)	5.2	4.0	4.0	3.6	3.3	2.9
Bezdarbs (% no ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita; sez. koriģēti dati)	6.3	6.5	6.2	6.3	6.1	6.1
Nominālā bruto alga (gada pārmaiņas; %)	8.0	8.0	7.9	7.9	7.6	7.6
Tekošā konta bilance (% no IKP)	-3.6	-4.3	-4.0	-4.3	-3.4	-3.8
Vispārējās valdības parāds (% no IKP)	43.6	44.3	43.9	45.2	43.8	45.7
Budžeta pārpalikums/deficīts (% no IKP)	-4.0	-4.1	-3.3	-3.4	-2.0	-2.3

Paldies par uzmanību!

